

TÜRKİYE'DE İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI EKOSİSTEM RAPORU 2024

TÜRKİYE'DE İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI EKOSİSTEM RAPORU 2024

İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı
İstanbul, 2025

ALAN İZLEME RAPORLARI

İLKE YAYINLARI: 263

ALAN İZLEME RAPORLARI: 24

TÜRKİYE'DE İSLAM İKTİSADİ VE FİNANSİ EKOSİSTEM RAPORU 2024

Proje Yürütücüsü: Ahmet Sait Öner

Editör: Melih Turan

Yazarlar: Beyza Güneş, Esmâ Vatandaş

Yayın Koordinatörü: Mehtap Nur Öksüz

Katkıda Bulunanlar: Bekir Sami Nalbantoğlu, Ömer Torlak

Tasarım: iyicalismalar.tr

© İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2025

E-ISBN: 978-625-7684-50-7 | DOI: <http://dx.doi.org/10.71174/air24>

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

ikam
İSLAM İKTİSADİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

Bu rapor, İslam İktisadi Araştırma Merkezi (İKAM) tarafından hazırlanmıştır. İKAM, yeni bir iktisadi düşüncenin külli bir şekilde inşası için yetkin fikir ve teorilerin üretilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul | +90 216 532 63 70 | bilgi@ilke.org.tr | ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfının yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Raporda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfını bağlamaz.

İçindekiler

Takdim	10
Giriş	11
İslam İktisadı ve Finansı Ekosistemi	12
2024'ün Temel Göstergeleri	14
2024'te Öne Çıkanlar	16
İslam İktisadının Akademik Ekosistemi	24
Katılım Bankacılığı	26
Katılım Sigortacılığı	34
Katılım Sermaye Piyasaları	37
Kira Sertifikaları (Sukuk)	43
Bireysel Emeklilik Sistemi	48
Katılım Fintek	53
Kamu Finansmanındaki Uygulamalar	57
Sonuç	62
Öneriler	64
Kaynakça	66

Grafik, Tablo ve Haritalar

Grafikler

Grafik 1. Katılım Bankaları ve Sektör Toplam Şube Sayısı (2014-2024)	26	Grafik 18. Katılım Sigortacılığı Bir Önceki Yıla Göre Büyüme Oranları (% , 2021-2024)	36
Grafik 2. Katılım Bankaları ve Sektör ATM Sayıları (2014-2024)	28	Grafik 19. Şirket Bazında Prim Üretiminin Katılım Sektörü Pazar Payları (% , 2024)	36
Grafik 3. Katılım Bankacılığı ve Sektörde Çalışan Toplam Personel Sayısı (Bin Kişi, 2014-2024)	29	Grafik 20. Endeks Kapsamı	38
Grafik 4. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Eğitim Durumu (% , 2024)	29	Grafik 21. Katılım Endeksi Şirketlerinin Sektörel Dağılımı	38
Grafik 5. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Çalışma Yeri (% , 2024)	29	Grafik 22. BIST 30 ve BIST Katılım 30 Endeksleri (2024)	39
Grafik 6. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Çalışma Şekli (% , 2024)	29	Grafik 23. BIST 50 ve BIST Katılım 50 Endeksleri (2024)	39
Grafik 7. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Cinsiyet Dağılımı (% , 2024)	30	Grafik 24. BIST 100 ve BIST Katılım 100 Endeksleri (2024)	40
Grafik 8. Katılım Bankalarının Aktiflerinin Gelişimi (2014-2024)	30	Grafik 25. BIST Sürdürülebilirlik ve BIST Katılım Sürdürülebilirlik Endeksleri (2024)	40
Grafik 9. Aktiflerin Sektör Payı (% , 2024)	30	Grafik 26. BIST Katılım Endeksleri (2024)	41
Grafik 10. Katılım Bankaları Fonların Gelişimi (Trilyon TL, 2014-2024)	31	Grafik 27. BIST 100 ve BIST Katılım Endeksleri (2024)	41
Grafik 11. Katılım Bankaları Toplam Özkaynaklar (2014-2024)	31	Grafik 28. Toplam Küresel Sukuk İhracı (Milyar ABD Doları, 2010-2023)	43
Grafik 12. Özkaynakların Sektör Payı (% , 2024)	31	Grafik 29. Toplam Uluslararası Sukuk İhracı (2010-2023, ABD doları)	43
Grafik 13. Katılım Bankaları Takipteki Alacaklar ve Sektör Payı (2014-2024)	32	Grafik 30. Katılım Bankalarının Toplam Sukuk İhraç Hacimleri (2015-2024)	46
Grafik 14. Katılım Bankaları Dönem Net Kârı (2014-2024)	32	Grafik 31. Bankalar Bazında Sukuk İhraç Hacimleri (2024)	46
Grafik 15. Dijital Bankacılık Müşteri Segmentlerine Göre İşlem Hacmi (% , 2024)	33	Grafik 32. Hazine ve Maliye Bakanlığı Sukuk İhraç Hacimlerinin Yıllara Göre TL Değişimi (Milyon, 2015-2024)	47
Grafik 16. Dijital Bankacılık Kanallarına göre Katılım Bankaları İşlem Hacmi (2024/4. Dönem)	33	Grafik 33. Hazine ve Maliye Bakanlığı Sukuk İhraç Hacimlerinin Yıllara Göre Altın Değişimi (Ton, 2017-2024)	47
Grafik 17. Katılım Sigortacılığı Prim Üretiminin Sektördeki Payı (% , 2020-2024)	35	Grafik 34. Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcı Sayısı ve Sözleşme/Sertifika Adedinin Gelişimi (2023-2024)	48

Grafik 35. Faiz Detayında Gönüllü BES Fonları, Devlet Katkısı Fonları ve Otomatik Katılım Fonları Net Varlık Değerleri (Milyar, 2018-2024)	49
Grafik 36. Faizli/Faizsiz Fon Tercihi Detayında Devam Eden Sertifikalara Ödenen Katkı Payının Kamu-Özel ve İşveren Büyüklüğü Kırılımında Sektörel Dağılımı (2024)	49
Grafik 37. Otomatik Katılım Sistemi Sertifika Adedi ve Ödenen Katkı Payı Tutarı Oranı (% , 2024)	51
Grafik 38. Emeklilik Şirketleri Bazında Devam Eden Sertifika Adetleri (2024)	52
Grafik 39. Emeklilik Şirketleri Bazında Devam Eden Sertifikaların Fon Büyüklüğü (TL, 2024)	52
Grafik 40. Türkiye’de Toplam Fintek Sayısı (Sol Eksen) ve Yeni Kurulan Fintek Sayısı (Sağ Eksen)	53
Grafik 41. Türkiye’de Fintek Yatırım Büyüklüğü (Sol Eksen, Milyon ABD Doları) ve Yatırım Adedi (Sağ Eksen, 2019-2024)	54
Grafik 42. En Büyük 6 İslami Fintek Pazarı (Milyar ABD Doları, 2023/24)	55
Grafik 43. 2024 Yılı Bankaların Direkt ve CVC Üzerinden Yaptıkları Fintek Yatırım Adetleri	56
Grafik 44. Toplam İç Borçlanma İçerisindeki Yurtiçi Kira Sertifikası Payı (% , 2012-2023)	57
Grafik 45. Toplam İhraç Edilen Altına Dayalı Kira Sertifikası Adedi (2019-2024)	58
Grafik 46. Döviz Cinsi Kira Sertifikası (İhraçta Kabul Edilen Döviz Miktarı, 2019-2024)	58
Grafik 47. İç Borçlanmanın Enstrümanlara Göre Dağılımı (% , 2024)	59

Tablolar

Tablo 1. Yıllar İtibarıyla Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi ve Büyüme Oranları (2020-2024)	34
Tablo 2. Katılım Sigortacılığı Branş Bazında Prim Üretimi (2020-2024)	35
Tablo 3. Şirket Bazında Prim Üretimi (TL, 2024)	36
Tablo 4. BIST Katılım Tüm ve BIST Tüm Endekslerinin Karşılaştırması	38
Tablo 5. 2024 Yılı Katılım Endeksi Getiri Sıralaması	42
Tablo 6. Katılım Endeksi Piyasa Değeri Sıralamasında İlk 15 Şirket	42
Tablo 7. Seçilmiş Küresel Sukuk İhraçları (2023)	44
Tablo 8. Otomatik Katılım Sisteminde 2024 Yılında Gerçekleşmeler	50
Tablo 9. Öne Çıkan İslami Fintekler	55
Tablo 10. Katılım Bankalarının Teknoloji İştirakleri	56
Tablo 11. Katılım Bankalarının Kuluçka Merkezi ve Hızlandırma Programları	56
Tablo 12. Katılım Bankalarının Kurduğu Kurumsal Girişim Sermayesi Fonu (CVC)	56
Tablo 13. 2024 Yılında DİBS İhraçları	59

Harita

Harita 1. İl Bazında Katılım Bankaları Şube Sayısı (Aralık 2024)	27
--	----

Kısaltmalar

A.Ş.	Anonim Şirket	KAFİF	Katılım Finans İlkeleri Bilgi Formu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri	KARJIEF	Karatay Journal of Islamic Economics and Finance
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi	MÜİSEF	Marmara Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Enstitüsü
BIST	Borsa İstanbul	OKS	Otomatik Katılım Sistemi
CBFO	Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi	SESRIC	Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi
CVC	Kurumsal Girişim Sermayesi	SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
FKB	Finansal Kurumlar Birliği	TBB	Türkiye Bankalar Birliği
HAK	Helal Akreditasyon Kurumu	TKBB	Türkiye Katılım Bankaları Birliği
HMB	Hazine ve Maliye Bakanlığı	TUJISE	Turkish Journal of Islamic Economics
ICFY	Islamic Cooperation Youth Form (İslam İş Birliği Gençlik Forumu)	TVF	Türkiye Varlık Fonu
ICMA	Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği	UK	Birleşik Krallık
IDB	İslam Kalkınma Bankası	XK030	BIST Katılım 30 Endeksi
IJISEF	Islamic Economics and Finance	XK050	BIST Katılım 50 Endeksi
İFM	İstanbul Finans Merkezi	XK100	BIST Katılım 100 Endeksi
İĞİAD	İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği	XKTUM	BIST Katılım Tüm Endeksi
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı	XSRDK	BIST Katılım Sürdürülebilirlik Endeksi
İKAM	İslam İktisadi Araştırma Merkezi		

İslam İktisadı Araştırma Merkezi (İKAM), İslam iktisadı alanında düşünsel bir derinlik oluşturmak, bu alanın kuramsal ve uygulamalı yönlerini geliştirmek amacıyla İLKE Vakfı bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

İKAM, İslam iktisadı alanındaki bilgi üretimini nitelikli hale getirmeyi ve bu alanı sadece akademik çevrelerle sınırlı kalmayan, toplumun geniş kesimlerine ulaşan bir düşünsel zemin haline getirmeyi hedeflemektedir. Araştırma, eğitim ve yayın faaliyetlerini bütüncül bir perspektifle yürütmekte; mevcut durumu analiz etmenin ötesinde, politika yapıcılara, uygulayıcılara ve akademisyenlere yönelik somut öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

İslam İktisadı Zirvesi, İslam İktisadı Ödülleri, Temel Eğitim Programı, seminerler, çalıştaylar gibi programlarla alanın entelektüel ve uygulamaya dönük derinliğini güçlendirmek amaçlanmaktadır. İslam İktisadı Bibliyografyası, İslam İktisat Tarihi Projesi gibi çalışmalarla alandaki bilgi birikiminin sistematik biçimde derlenmesi teşvik edilmektedir. İktisat Yayınları ve TUJISE (Turkish Journal of Islamic Economics) aracılığıyla özgün telif eserler, çeviri kitaplar ve araştırma makaleleri yayımlayarak İslam iktisadı literatürüne katkı sunmaktadır. İKAM, daha adil, katılımcı ve insani bir ekonomik düzenin imkanlarını araştırmaktadır.

ADİL BİR DÜNYA BEREKETLİ BİR İKTİSAT İÇİN

Takdim

Av. Ahmet Sait Öner

İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

İslam iktisadı ve finansı, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal kalkınma vizyonunda giderek daha önemli bir rol üstlenmektedir. Adalet, paylaşım ve üretkenlik gibi temel ilkelere sahip bu alan, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal refahın güçlendirilmesi açısından da stratejik bir imkan sunmaktadır. Türkiye, İslam iktisadı ve finansına yönelik küresel ölçekte artan ilgi ve talep doğrultusunda önemli bir konum edinme potansiyeline sahiptir. Bu çerçevede, ekosistemin güçlendirilmesi yalnızca finansal alan için değil, aynı zamanda daha kapsayıcı, adil ve dayanıklı bir ekonomik yapı için de önem arz etmektedir.

İslam İktisadı Araştırma Merkezi (İKAM), Türkiye'de İslam iktisadının teorik zemininin derinleşmesi ve uygulama alanlarının gelişmesi için çalışmalarını sürdürmektedir. Her yıl yayımladığımız İktisat İzleme Raporu, bu gayretin en somut örneklerinden biridir. Sahih kaynaklara dayalı, veri temelli raporlamanın, geleceğe yönelik sağlam stratejiler oluşturma ön şartı olduğunu düşünüyoruz. Bu anlayışla hazırladığımız araştırma raporları, politika notları ve analiz raporlarıyla bilgi birikimini çoğaltmayı ve alandaki gelişime öncülük etmeyi hedefliyoruz.

Türkiye'de İslam İktisadı ve Finansı Ekosistemi 2024 Raporu, Türkiye'de İslam iktisadı ve finansının mevcut durumunu kapsamlı biçimde

analiz etmekte; 2024 yılı itibarıyla ekosistemin farklı alanlarındaki gelişmeleri ve bu alanlarda yürütülen çalışmaları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda rapor, İslam iktisadı ve finansı kurumlar ekosistem haritasını, yıl içerisinde öne çıkan gelişmeleri ve haberleri, İslam iktisadının akademik ekosistemini sunmaktadır. Bunun yanı sıra, sektörel gelişmelere ilişkin bölümlerde ise katılım bankacılığı, katılım sigortacılığı, sukuk, bireysel emeklilik sistemi, kamu finansmanındaki uygulamalar ve katılım fintek başlıkları altında kapsamlı bir görünüm sunulmuştur. Rapor, hem akademik çevrelere hem de sektör paydaşlarının karar süreçlerine fayda sağlayacak kapsamlı bir referans niteliği taşımaktadır.

Türkiye'nin iktisadi meselelerine değer temelli bir yaklaşımla katkı sunma gayretimizin bir parçası olan bu çalışmanın tüm ilgililer nezdinde karşılık bulmasını temenni ediyoruz. Son olarak, bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen başta raporun editörü ve İKAM Direktörü Dr. Melih Turan'a, İKAM Araştırmacısı Esmâ Vatandaş ve Beyza Güneş'e ve yayına hazırlık sürecinde emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Giriş

İslam iktisadı ve finansı ekosistemi, özellikle son 20 yılda, dünya genelinde giderek artan bir ilgi görmektedir. Bu ilgi, kapitalist sistemin getirdiği adaletsizliklere karşı daha adil ve insani alternatif sistem arayışının bir yansımasıdır. İslam iktisadı, adil kazancı ve yeniden dağılımı teşvik eden, krizlere karşı çözüm önerileri geliştirebilen, insana ve insan emeğine saygılı bir iktisadi sistem önerisi sunmaktadır. Bu rapor, İslam iktisadı ve finansının Türkiye'deki mevcut durumunu ve gelecek potansiyelini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Raporun amacı, 2024 yılında İslam iktisadı ve finansı ekosisteminin çeşitli alanlarındaki durumunu inceleyerek ilgili çalışmaları analiz etmektir. Raporun ilk bölümünde ekosistemin genel görünümü ile Türkiye'de 2024 yılında İslam iktisadı ve finansı alanında yaşanan önemli gelişmeler aktarılmaktadır. İkinci bölüm, İslam iktisadının akademik ekosistemini oluşturan eğitimlere, kurumlara ve yayınlara ayrılmıştır. Üçüncü bölüm, katılım bankacılığının mevcut durumunu, çıkmazlarını ve avantaj fırsatlarını incelemektedir. Bu bölümde, katılım bankalarının sayısı, şube dağılımı, aktif büyüklükleri ve sundukları hizmetler detaylı olarak ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde katılım sigortacılığı, katılım sigorta şirketlerinin sayısı, prim üretimi ve sektördeki payı gibi veriler üzerinden incelenmiştir. Beşinci bölümde, katılım sermaye piyasaları ele alınmaktadır. Bu bölümde, katılım endeksleri, katılım en-

deksi şirketlerinin sektörel dağılımı ve katılım esaslarına uygun yatırım araçları incelenmektedir. Ayrıca, bu alandaki mevcut performans ve gelişim trendleri de değerlendirilmektedir. Altıncı bölüm, bireysel emeklilik sistemine odaklanmaktadır. Bu bölümde, bireysel emeklilik sisteminin İslam iktisadı açısından değerlendirilmesi, katılım esaslı bireysel emeklilik planları ve bu planların gelişimi incelenmiştir. Yedinci bölüm, dijitalleşme ve fintek uygulamalarına odaklanmaktadır. Katılım bankacılığı ve sigortacılığında dijitalleşme ve katılım fintek şirketlerinin rolü bu bölümde detaylandırılmaktadır. Sekizinci ve son bölümde ise kamu finansmanındaki uygulamalar üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde, kamu borç yönetiminin durumu, iç borçlanmanın enstrümanlara göre dağılımı ve kamu finansmanında kullanılan kira sertifikası gibi araçların analizi yapılmaktadır. Bu rapor, İslam iktisadı ve finansı ekosisteminin mevcut durumunu ve potansiyel gelişim alanlarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte ekosistem içerisindeki zorluklara ve mevcut problemlere yönelik çözüm önerileri sunmaktadır. Raporun amacı, İslam iktisadı ve finansı ekosisteminin ve sunduğu fırsatların daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak ve bu alandaki farkındalığı artırmaktır. Bu bağlamda, raporun bulguları ve önerileri, politika yapıcılar, akademisyenler ve sektör temsilcileri için önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

İslam İktisadı ve Finansı Ekosistemi

Katılım Bankaları

Katılım Sigorta Şirketleri

Dijital Katılım Bankaları

Portföy Yönetimi ve Yatırım Kuruluşları

Katılım Endeksi

Yatırım Bankaları

Kredi Garanti Kuruluşu

Tasarruf Finansman Şirketleri

Yayınevleri

Dernekler ve Bağımsız Kuruluşlar

Akademik Dergiler

Lisans Bölümleri

Lisansüstü Programlar

Enstitüler ve Araştırma Merkezleri

Finansal Teknoloji Şirketleri

Start-up Hızlandırma Merkezleri

Katılım Finans Düzenleyici ve Denetleyici Kamu Kuruluşları

Uluslararası Kuruluşlar

Karzı Hasen Sandıkları

Çevrimiçi Yayınlar

2024'ün Temel Göstergeleri

Katılım Bankacılığı

Aktifler

2.659.573,89 Trilyon TL 2023 yılına göre **%30,32** ↑

Toplanan Fonlar

1.778.669,16 Trilyon TL 2023 yılına göre **%17,30** ↑

Özkaynaklar

213.857,07 Milyar TL 2023 yılına göre **%48,57** ↑

Net Kâr

63.191,02 Milyar TL 2023 yılına göre **%18,67** ↑

Şube Sayısı

1.512 2023 yılına göre **%3,56** ↑

ATM Sayısı

2.627 **%4,33** ↑

Çalışan Sayısı

21.359 2023 yılına göre **%7,69** ↑

Katılım Sigortacılığı

Hayat Dışı Toplam Prim Üretimi

41.236.885.636 Milyar TL

2023 yılına göre **%77,9** ↑

Hayat Dışı Toplam Prim Üretimi

1.819.725.193 Milyar TL

2023 yılına göre **%37,9** ↑

Genel Toplam Prim Üretimi

43.056.610.830 Milyar TL

2023 yılına göre **%75,8** ↑

Sukuk

TL Cinsi Sukuk İhraç Hacimleri **83,3** Milyar TL

ABD Doları Cinsi Sukuk İhraç Hacimleri **208,4**

Avro Cinsi Sukuk İhraç Hacimleri **241,9** Milyon

Altına Dayalı Sukuk İhraç Hacimleri **83,3** Ton

Bireysel Emeklilik Sistemi

Katılımcı Sayısı **9.526.390**

Sözleşme ve Sertifika Adedi **11.763.845**

Kamu Finansmanındaki Uygulamalar

Altına Dayalı Kira Sertifika Adeti

83.311.350 2023 yılına göre **%139,17** ↑

Döviz Cinsi Kira Sertifika Adedi

450.220.000 2023 yılına göre **%51,70** ↑

Yurtiçi Kira Sertifikasının Toplam İç Borçlanma İçindeki payı

%10,1

Katılım Fintek

Fintek Sayısı **901**

Paya Dayalı Kitle Fonlama Platformu Sayısı **18**

Paya Dayalı Kitle Fonlama Yatırımcı Sayısı **43** Bin

Fintek Yatırım Büyüklüğü **194** Milyon ABD Doları

Küresel İslami Fintek (The Global Islamic Fintech, GIFT) Endeks Sıralaması **18**

Küresel Fintek Yatırım Miktarı Sıralaması **26**

Küresel Fintek Yatırım Adedi Sıralaması **14**

2024'te Öne Çıkanlar

OCAK

Hazine'den 5,8 Milyar TL'lik Kira Sertifikası İhracı Yapıldı

Hazine ve Maliye Bakanlığı, 23 Ocak 2024 tarihinde toplam 5 milyar 856 milyon TL tutarında kira sertifikası ihracı gerçekleştirdi. Bu sabit kira getirili sertifikalar, doğrudan satış yöntemiyle bankalara sunuldu. İhracın amacı, yurtiçi tasarrufları artırmak, yatırımcı tabanını genişletmek ve finansman araçlarını çeşitlendirmek olarak açıklandı. Sertifikanın 6 aylık dönemsel kira oranı ise %14,34 olarak belirlendi.

ŞUBAT

Emlak Katılım, Türkiye'nin İlk Özel Sektör Sosyal Sukuk İhracını Gerçekleştirdi

Türkiye Emlak Katılım Bankası, aracı kurum sıfatıyla Türkiye'nin ilk özel sektör sosyal sukuk ihracını başarıyla gerçekleştirdi. Türkiye'de bir ilk olan "Gelir Paylaşım E-Ticaret Finansmanı" modelini geliştiren WorqCompany, yoğun talep üzerine 1 yıl vadeli 50 milyon TL'lik sosyal sukuk ihracını tamamladı. İhraç, Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği'nin (ICMA) Sosyal Tahvil İlkeleri ve İslam Kalkınma Bankası'nın (IDB) "Sürdürülebilir Finans Çerçevesi"ne uygun şekilde sosyal sukuk olarak tasarlandı.

Türkiye’de İlk Kez Buğday Fiyatına Endeksli Sukuk İhracı Yapıldı

Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası, tarım tedarik zincirinde faaliyet gösteren ve tarım ekosistemini teknolojiyle buluşturan dijital tarım platformu Tarfin ile Türkiye’de bir ilk olan buğday fiyatına endeksli sukuk ihracını gerçekleştirdi.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı İki Yeni Kira Sertifikası İhracı Gerçekleştirdi

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 20 Şubat 2024 tarihinde, 24 bin 439 kilogram (995/1000 saflıkta) altın karşılığı altına dayalı kira sertifikası ihracı ve 3.569.500.000,00 milyar TL tutarında TL cinsi sabit kira ödemeli kira sertifikası ihracı gerçekleştirildi.

MART

Hac ve Umre Fonu Çalıştayı Düzenlendi

Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi (CBFO), Diyanet İşleri Başkanlığı ve İbn Haldun Üniversitesi İslami Ekonomi ve Finans Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliğiyle 1 Mart 2024 tarihinde “Hac ve Umre Fonu Çalıştayı” düzenlendi. Cumhurbaşkanlığı Genelgesi olarak, 5 Ekim 2022 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan “Katılım Finans Strateji Belgesi”nin eylem maddeleri arasında yer alan “Hac, Umre ve Kurban Fonu”nun hayata geçirilmesi amacıyla, CBFO koordinasyonunda düzenlenen çalıştay, kamu, özel sektör ve akademiden çok sayıda ilgili ismin katılımıyla gerçekleştirildi.

İş Adamları İçin İslam İktisadı ve Katılım Finans Eğitimi Gerçekleştirildi

İLKE Vakfı İslam İktisadı Araştırma Merkezi'nin düzenlediği etkinlikte, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Fatih Kazancı, "İş Adamları İçin İslam İktisadı ve Katılım Finans Eğitimi" ile küçük ve orta büyüklükteki işletme sahipleri, holding ve şirket sahipleri ile kendi işini yürüten bireylere İslami finans prensipleri çerçevesinde iş yapmanın önemi ve avantajları ele alındı.

İbn Haldun Üniversitesi Tasarruf Finansman Araştırma ve Uygulama Merkezi Kuruldu

İbn Haldun Üniversitesi Tasarruf Finansman Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin kuruluşuna ilişkin yönetmelik Resmî Gazete'de yayımlandı. İbn Haldun Üniversitesi ile Finansal Kurumlar Birliği (FKB) çatısı altındaki Tasarruf Finansman Sektörü arasında Tasarruf Finansman Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin kurulmasına yönelik protokol imzalandı.

1. İstanbul Albaraka İslam Ekonomisi Zirvesi Gerçekleştirildi

Küresel ölçekte İslam ekonomisinin geleceğinin konuşulduğu 1. Albaraka Zirvesi, 24-25 Mayıs tarihleri arasında İstanbul Lutfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Merkezi'nde düzenlendi. Zirve, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, İstanbul Finans Merkezi (İFM), Türkiye Varlık Fonu (TVF), Albaraka Türk Katılım Bankası, İbn Haldun Üniversitesi ve İslam İş Birliği Gençlik Forumu (ICYF) işbirliğinde gerçekleştirildi.

“Katılım Finansı İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler ve Bunların Tasfiyesi Standardı” Yayımlandı

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) Danışma Kurulu tarafından hazırlanan “Katılım Finansı İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler ve Bunların Tasfiyesi Standardı” yayımlandı

TKBB’nin 23. Olağan Genel Kurulu Gerçekleştirildi

TKBB 23. Olağan Genel Kurulu, Türk Eximbank Genel Müdürlüğünde yapıldı.

Top 30 Digital Islamic Economy Startups 2024

Salaam Gateway, İslam Ekonomisinin ilk 30 Dijital Girişim Listesini Açıkladı

Listede, tamamen veya kısmen İslami değerlere dayalı bir yaşam tarzı pazarına hizmet eden, dijital öncelikli, tüketiciye yönelik 30 startup yer aldı: Wahed, Tekir, Tamara, Modanisa, Evermos, Kitapisa, Müslüman Pro Uygulaması, Lendo, HalalBooking, Elif, Durioo, Ethis, Musaffa, Fasset, LaunchGood, Ayan Capital, Politika Caddesi, Aşk Tanrısı Medyası, Finansman Çarşısı, Arı Kovanı Fintech, Sefamerve, Muzz, Hicret, Algbra, Manzil, IslamicFinder, Madfu, Takadao ve İMAN.

HAK ve SESRIC Arasında İşbirliği

Helal Akreditasyon Kurumu (HAK) ile İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) arasında helal kalite altyapısı alanında işbirliğini geliştirmeye yönelik mutabakat zaptı, 11 Temmuz 2024 tarihinde imzalandı.

AĞUSTOS

Katılım Finans Kefalet A.Ş. İlk Kefaletini Vererek Faaliyete Başladı

Faizsiz Bankacılık sektöründe, belirlenen hedeflere erişimi desteklemek, katılım finans esasları çerçevesinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansmana erişimini sağlamak ve bu tip işletmelere faaliyet gösterdikleri sektörlerde rekabet gücü kazandırmak adına kurulan Katılım Finans Kefalet (KFK) A.Ş. ilk kefaletini vererek faaliyetine başlamış oldu.

Katılım Finans İlkeleri Bilgi Formu (KAFİF) Güncellendi

Borsa İstanbul tarafından hesaplanmakta olan BIST Katılım Endeksleri kapsamında yer alacak payların seçiminde kullanılan Katılım Finans İlkeleri Bilgi Formu (KAFİF) güncellendi. Borsa tarafından hesaplanmakta olan BIST Katılım Endeksleri kapsamında yer alacak payların seçiminde işbirliği yapılan TKBB Danışma Kurulu tarafından “Pay Senedi İhracı ve Alım-Satımı Standardı” ve “Katılım Finans İlkelerine Uygun Faaliyet Gösteren Şirketlerin Belirlenmesinde Esas Alınacak Rehber”de önemli değişiklikler yapıldı.

Albayrak Grubu Tasarruf Finansman Sektörüne Giriyor

Albayrak Grubu, tasarruf finansman sektörüne giriş yaparak sektördeki güçlü oyuncular arasında katılmaya hazırlanıyor. Yasal düzenlemeler ve denetimlerin ardından sektöre yeni adım atan Albayrak Grubu'nun, gerekli tüm yükümlülükleri yerine getirerek sistemde yerini almaya hazırlandığı bildirildi.

12. İslam İktisadı ve Finansı Zirvesi Akademi ve Sektörü Buluşturdu

İLKE Vakfı İslam İktisadı Araştırma Merkezi (İKAM) tarafından düzenlenen “12. İslam İktisadı ve Finansı Zirvesi” akademi ve sektörden birçok ismin katılımıyla 16 Ekim 2024 Çarşamba günü Marmara Üniversitesi Prof. Dr. Raşit Küçük Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi.

9. İş Ahlakı Zirvesi Düzenlendi

İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği (İGİAD) tarafından bu yıl dokuzuncusu gerçekleştirilen Türkiye İş Ahlakı Zirvesi, 9 Kasım 2024 Cumartesi günü Neslişah Sultan Kültür Merkezi'nde düzenlendi. Zirve, “Yeni Nesil Girişimcilikte İş Ahlakı” temasıyla iş dünyasının ve akademinin önde gelen isimlerini bir araya getirdi.

İslam Ekonomisi ve Finansı Akademik İstişare Çalıştayı Gerçekleştirildi

Marmara Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Enstitüsü (MÜİSEF) ev sahipliğinde ve TKBB desteğiyle “İslam Ekonomisi ve Finansı Akademik İstişare Çalıştayı” gerçekleştirildi.

ARALIK

Vakıf Katılım’a “En İyi Yapay Zeka Dönüşüm ve Uygulama” Ödülü

Vakıf Katılım, Future of Cloud & AI Awards etkinliğinde, ‘Yapay Zeka Destekli Hizmet Yönetimi’ projesiyle ‘En İyi Yapay Zeka Dönüşüm ve Uygulama’ ödülüne layık görüldü.

Karz-ı Hasen Buluşmaları Gerçekleşti

14 Aralık 2024 tarihinde Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Raşit Küçük Konferans Salonu’nda Karzı Hasen Vakfı tarafından düzenlenen Karzı Hasen Buluşmaları, dayanışma kültürünü yaygınlaştırmak ve karzı hasen kavramını anlatmak amacıyla geniş katılımı gerçekleştirildi.

ikam
İSLAM İKTİSADİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

İslam İktisadi Temel Eğitim Programı 2024 Gerçekleştirildi

İKAM tarafından, İslam iktisadı alanında çalışmalar yapan veya yapmayı düşünen araştırmacı adayları için düzenlenen iki günlük yüz yüze giriş eğitimi, 21-22 Aralık tarihinde yoğun bir katılımı gerçekleştirildi.

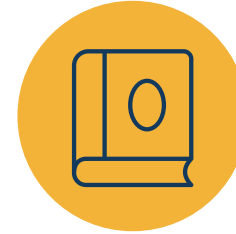
İslam İktisadının Akademik Ekosistemi

Bu bölümde, Türkiye’de İslam iktisadı ve finansı alanında yürütülen lisans ve lisansüstü eğitim programları ile bu programlara katılan öğrenci ve araştırmacılara sunulan imkanlar açıklanmıştır. Ayrıca, İslam iktisadı alanındaki akademik kurum, yayın, proje ve atölye faaliyetleri incelenmiştir.

İslam İktisadı Eğitimi

Türkiye’de 2024 yılı itibarıyla, İslam iktisadı ve finansı alanında lisans düzeyinde ders veren üniversiteler İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Konya KTO Karatay Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi’dir. Bununla birlikte toplam 19 üniversitede İslam iktisadı ve finansı alanında Türkçe, İngilizce ve Arapça lisansüstü eğitimler verilmektedir. Toplam 46 lisansüstü eğitim programının 38’i yüksek lisans düzeyinde, 8’i ise doktora düzeyindedir. Üniversiteler doğrudan İslam İktisadı enstitüleri altında eğitim vermenin yanı sıra, İslami ilimler gibi farklı enstitülerin bünyesinde de faaliyet gösterebilmektedir.

İslam İktisadı ve Finansı Programları

3

Lisans
Programı

38

Lisansüstü
Programı

8

Doktora
Programı

Kurumlar

Toplam 11 üniversitede, üniversiteye bağlı İslam İktisadi ve finansı enstitüleri ve araştırma merkezi bulunmaktadır. Üniversitelere bağlı enstitü ve araştırma merkezlerin yanı sıra İslam İktisadi Araştırma Merkezi (İKAM), Maruf Vakfı İslam Ekonomisi Enstitüsü gibi kurumlar bağımsız araştırma merkezi olarak faaliyetler yürütmektedir.

Sivil alanda İslam iktisadi eğitimi sunan önemli kurumlardan biri olan İKAM, İslam iktisadi alanında çalışan araştırmacı ve araştırmacı adayları için İslam İktisadi Temel Eğitim Programları düzenlemektedir. Programın amacı; İslam iktisadi kavramını, tarihsel gelişimini, temel ilkelerini ve uygulanabilir bir sistemin bileşenlerini genel hatlarıyla tanıtmaktır.

Yayınlar

İslam İktisadi alanında İKAM tarafından *Turkish Journal of Islamic Economics (TUJISE)*, Maruf Vakfı İslam Ekonomisi Enstitüsü tarafından *Maruf İktisat*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırma Merkezi tarafından *Journal of Islamic Economics and Finance (JIEF)*, Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırma Merkezi tarafından *International Journal of Islamic Economics and Finance (IJIJEF)* ve KTO Karatay Üniversitesi tarafından yayımlanan *Karatay Journal of Islamic Economics and Finance (KARJIEF)* dergileri güncel akademik çalışmalar ile literatüre katkı sağlamaktadır.

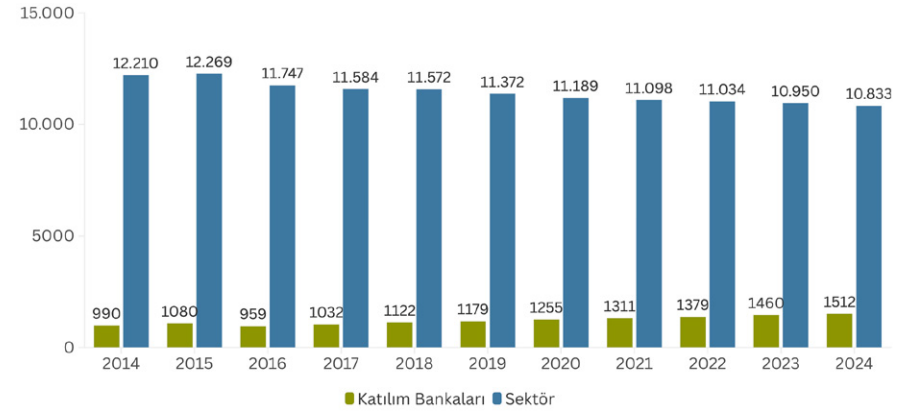
İKAM tarafından hazırlanan İktisat İzleme Raporları ile Türkiye'nin ekonomik görünümü kavramsal, teorik ve pratik yönleriyle tartışılmış ve analiz edilmektedir. Raporda güncel veriler merkeze alınarak değerlendirilmeler yapılmakta ve politika önerileri sunulmaktadır.

Katılım Bankacılığı

Katılım bankacılığı sektöründe; 2015'te Ziraat Katılım, 2016'da Vakıf Katılım, 2019'da ise Türkiye Emlak Katılım Bankası kamu sermayeli olarak kurulmuştur. 2023 yılında Dünya Katılım, T.O.M. Katılım ve Hayat Finans dijital katılım bankaları olarak faaliyet izni almıştır. 2024 itibarıyla sektörde Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans ile birlikte toplam 9 katılım bankası faaliyet göstermektedir.

Grafik 1 incelendiğinde, 2014-2024 döneminde Türkiye'de katılım bankalarının ve genel bankacılık sektörünün toplam şube sayısındaki değişim görülmektedir. Katılım bankalarının şube sayısında özellikle 2017 sonrası belirgin bir artış kaydedilmiştir. Buna karşın, genel bankacılık sektöründe dijitalleşme ile birlikte şube sayılarında durağanlaşma veya azalma gözlemlenirken, katılım bankacılığı bu dönemde fiziksel varlığını artırarak finansal kapsayıcılığa katkı sağlamıştır. 2024 yılı itibarıyla katılım bankacılığı sektörü, yurtiçinde 1.507 ve yurt dışında 5 şube olmak üzere toplam şube sayısını 2023 yılına göre %3,56 artışla 1.512'ye yükseltmiştir.

Grafik 1. Katılım Bankaları ve Sektör Toplam Şube Sayısı (2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

2024 Yılı Katılım Bankaları ve Sektör Toplam Şube Sayısı

1.512

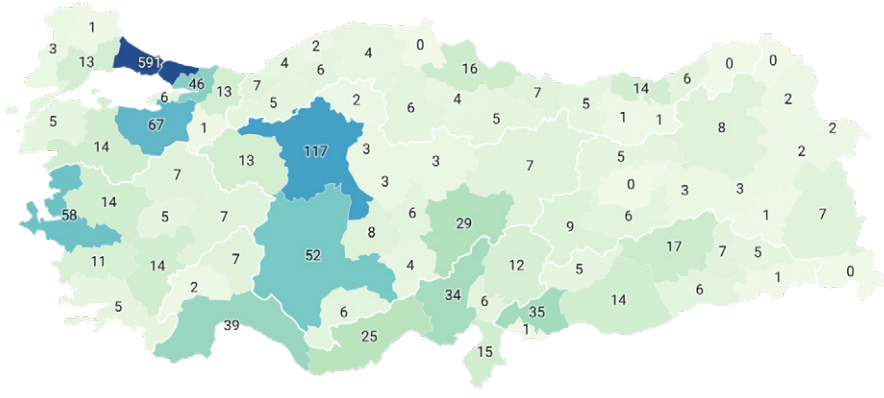
Katılım Bankaları

10.833

Sektör

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

Harita 1. İl Bazında Katılım Bankaları Şube Sayısı (Aralık 2024)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği

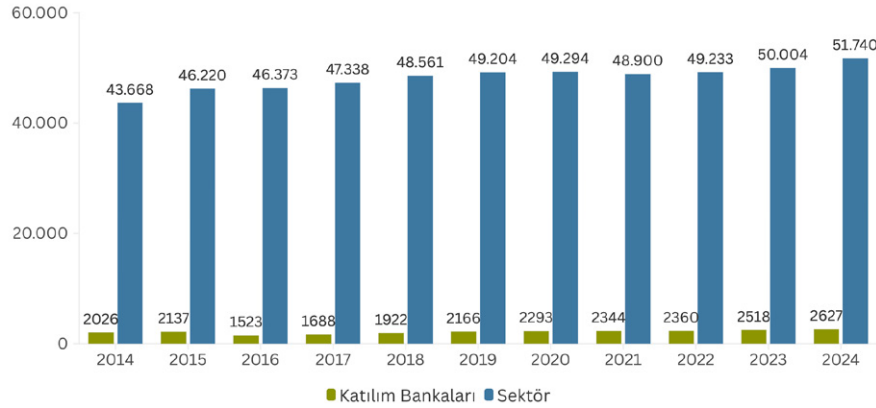
Harita 1, il bazında katılım bankası şube dağılımının büyükşehirlerde yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle İstanbul, Ankara, Konya, Bursa ve Gaziantep gibi ekonomik olarak aktif illerde şube sayısının yüksekliği, bu bölgelerdeki finansal talebin karşılanmasına yönelik arzı ve katılım bankacılığına olan ilgiyi göstermektedir. Doğu ve Güneydoğu illerindeki daha sınırlı şubeleşme ise bölgesel gelişim farklarını ve potansiyel genişleme alanlarını ortaya koymaktadır.

Grafik 2’de, 2014-2024 yılları arasında katılım bankalarının ATM sayısındaki değişim gösterilmektedir. Grafiğe göre, 2024 yılında katılım bankalarının ATM sayısı 2023 yılına göre %4,33 artışla 2.627 olup sektör geneliyle paralel bir gelişim sergilemektedir.

Türkiye’de Katılım Bankalarının Serüveni

1984	Albaraka Türk Özel Finans Kurumuna faaliyet izni verilmiştir.
1985	Faisal Finans Özel Finans Kurumu kurulmuştur.
1989	Kuveyt Türk Özel Finans Kurumu kurulmuştur.
1991	Anadolu Özel Finans Kurumu kurulmuştur.
1996	Asya Özel Finans Kurumu kurulmuştur.
2005	Türkiye Finans Katılım Bankası, Anadolu Finans ve Family Finansın birleşmesiyle kurulmuştur.
2015	Ziraat Katılım Bankası ilk kamu bankası olarak kurulmuştur.
2016	Vakıf Katılım Bankası ikinci kamu bankası olarak kurulmuştur.
2019	Türkiye Emlak Katılım Bankası üçüncü kamu bankası olarak kurulmuştur.
	Hayat Finans Dijital Katılım Bankası kurulmuştur.
2023	TOM Dijital Katılım Bankası kurulmuştur.
	Dünya Katılım Bankası kurulmuştur.

Grafik 2. Katılım Bankaları ve Sektör ATM Sayıları (2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

2014-2024 döneminde sektördeki toplam çalışan sayısı istikrarlı bir artış göstermiştir. Bu durum sektördeki büyüme eğiliminin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir; aynı zamanda katılım bankalarının

kurumsallaşması yönündeki gelişmelerle de ilişkilendirilebilir. Nitekim istihdam edilen çalışan sayısı, 2024 yılında bir önceki yıla göre %7,69 artışla 21.359 olmuştur (Grafik 3).

2024 yılı itibarıyla katılım bankacılığı sektöründe çalışanların büyük çoğunluğu lisans ve üzeri eğitime sahiptir (Grafik 4). Bu durum, sektörde nitelikli insan kaynağına yönelik yapısal bir tercihi yansıtmakta olup, sadece asgari eğitim şartının ötesine geçen bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Bankacılık sektöründe toplam çalışanların yaklaşık %10'u yüksek lisans ve doktora derecesine sahipken (TBB, 2025); katılım bankacılığı özelinde bu oran daha yüksektir: Çalışanların %16,07'si yüksek lisans, %0,31'i ise doktora eğitimini tamamlamıştır.

Çalışma yeri dağılımı ağırlıklı olarak şubelerde yoğunlaşırken tam zamanlı çalışma oranı oldukça yüksektir (Grafik 5, 6). Öte yandan, 2024 yılında cinsiyet dağılımı %72,64 oranla hâlâ erkek ağırlıklı olup, sektörde kadın istihdamının artırılmasına yönelik fırsat alanlarına işaret etmektedir (Grafik 7).

2024 Yılı Katılım Bankacılığı ve Sektörde Çalışan Toplam Personel Sayısı

21.359

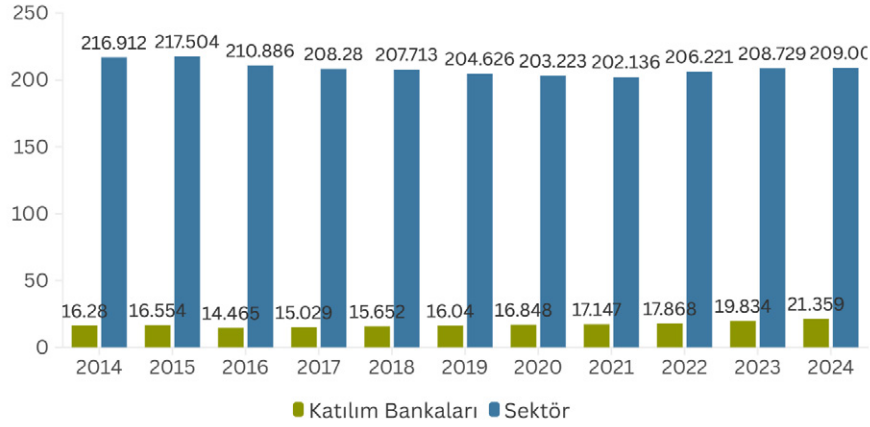
Katılım Bankaları

209.001

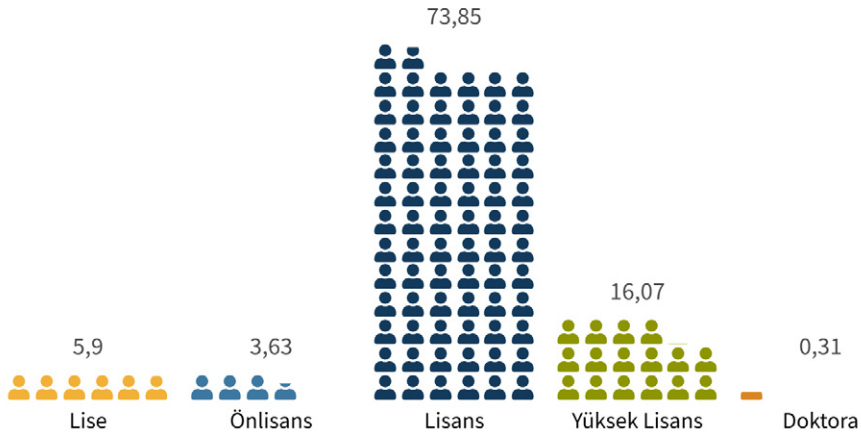
Sektör

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

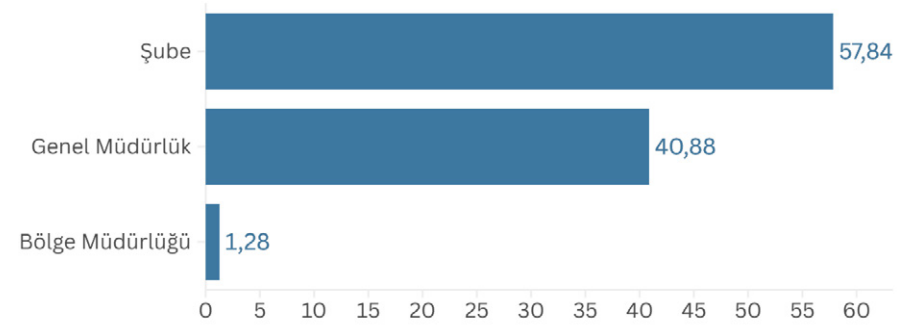
Grafik 3. Katılım Bankacılığı ve Sektörde Çalışan Toplam Personel Sayısı (Bin Kişi, 2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

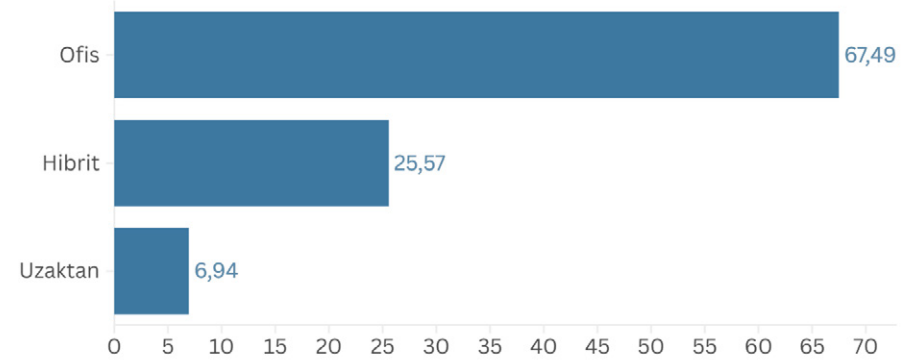
Grafik 4. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Eğitim Durumu (% , 2024)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği İstatistikleri

Grafik 5. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Çalışma Yeri (% , 2024)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği İstatistikleri

Grafik 6. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Çalışma Şekli (% , 2024)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği İstatistikleri

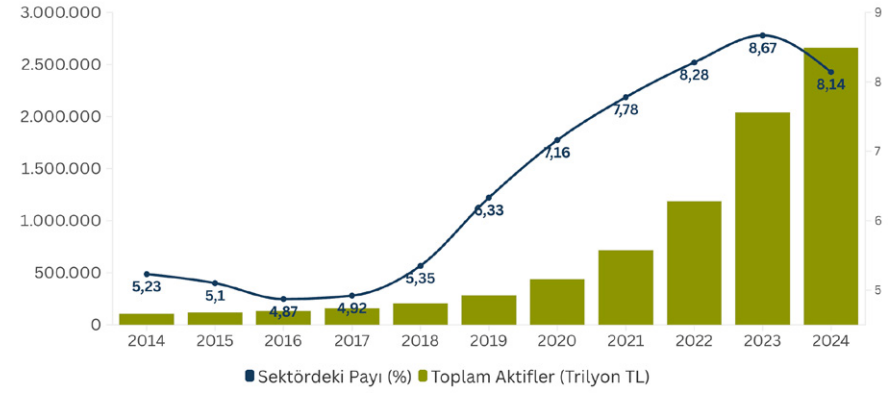

Grafik 7. Katılım Bankalarında Bulunan Çalışanların Cinsiyet Dağılımı (% , 2024)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği İstatistikleri

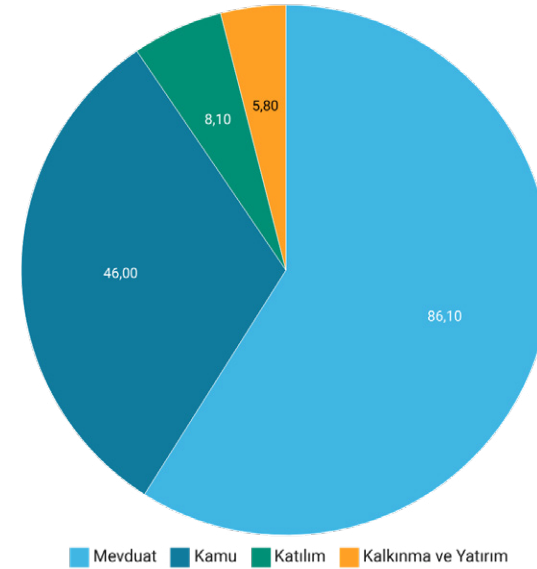
Katılım bankalarının 2024 yılı faaliyet döneminde toplam aktifleri bir önceki yıla göre %30,32 artarak 2.659.573,89 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Ancak aynı dönemde, katılım bankalarının sektörün toplam aktifleri içerisindeki geçen yıl %8,67 olan payı 2024 yılında %6,11 oranında azalarak %8,14 olmuştur (Grafik 8).

Grafik 9'a göre, mevduat bankaları %86,1 oran ile sektörün en büyük payını oluştururken, kamu bankalarının sektördeki payı %46 seviyesindedir. Katılım bankalarının %8,14'lük payı ise sektörün görece küçük fakat büyüme potansiyeli yüksek bir segmenti olduğunu göstermektedir. Ancak, Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Güncelleme Raporu'nda (2021-2025) belirlenen, 2025 yılı için toplam bankacılık sektörü içinde %15 pazar payına ulaşma hedefi dikkate alındığında, mevcut durum bu hedefin gerisinde kaldığını ortaya koymaktadır.

Grafik 8. Katılım Bankalarının Aktiflerinin Gelişimi (2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

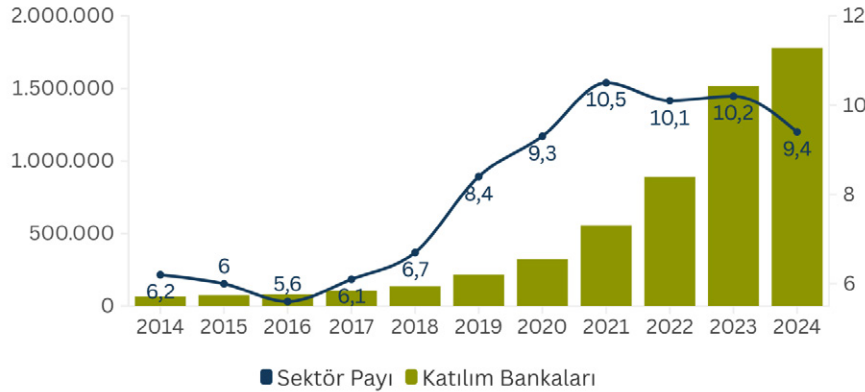
Grafik 9. Aktiflerin Sektör Payı (% , 2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

Grafik 10'da katılım bankalarının 2014-2024 yılları arasında toplanan fon değerleri ve bu fonların sektör içerisindeki payları gösterilmektedir. Toplanan fon değerlerine bakıldığında 2014 yılından itibaren artan büyümenin etkisi görülmektedir. 2024 yılında toplam toplanan fon değeri bir önceki yıla göre %17,30 artarak 1.778.669,16 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Ancak 2024 yılında toplanan fonların sektör payı geçen yıla göre %7,84 oranında azalarak %9,4 seviyesine gerilemiştir.

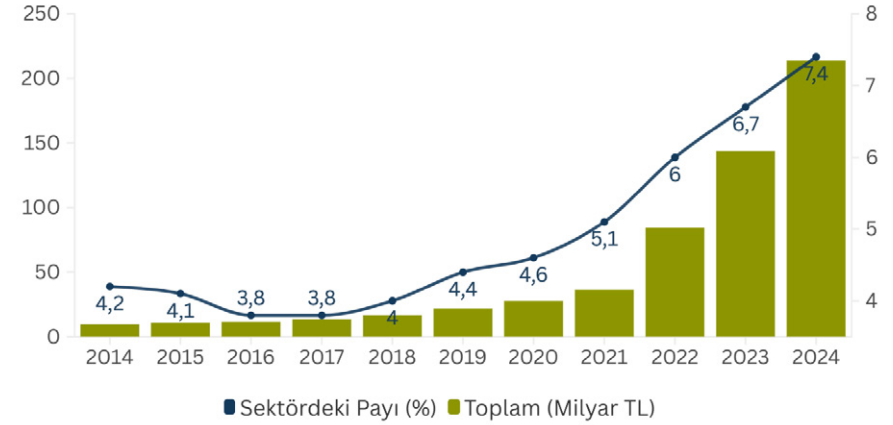
2024 yılında geçen yıla göre katılım bankaları toplam özkaynaklar %48,57 artışla 213.857,07 milyar TL değerine ulaşmıştır. Katılım bankalarının toplam özkaynaklarının sektördeki payı da geçen yıla göre %10,45 artışla %7,4'e ulaşmıştır (Grafik 11).

Grafik 12, 2024 yılı itibarıyla bankacılık sektöründe özkaynakların dağılımını göstermektedir. Buna göre, mevduat bankaları %83'lük pay ile sektörde ilk sırada yer alırken, katılım bankalarının özkaynak payı ise %7,4 seviyesindedir.

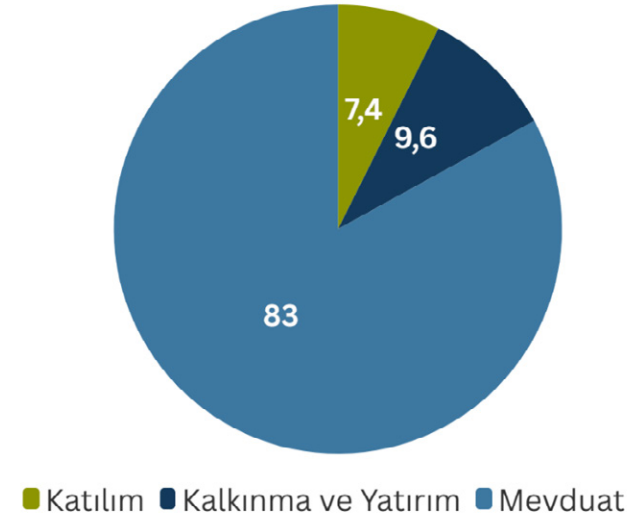
Grafik 10. Katılım Bankaları Fonların Gelişimi (Trilyon TL, 2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

Grafik 11. Katılım Bankaları Toplam Özkaynaklar (2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

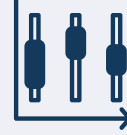
Grafik 12. Özkaynakların Sektör Payı (% 2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

2024 Yılı 4. Dönem Dijital Bankacılık İstatistikleri

6,3 Milyon
Aktif Dijital Bankacılık
Müşteri Sayısı

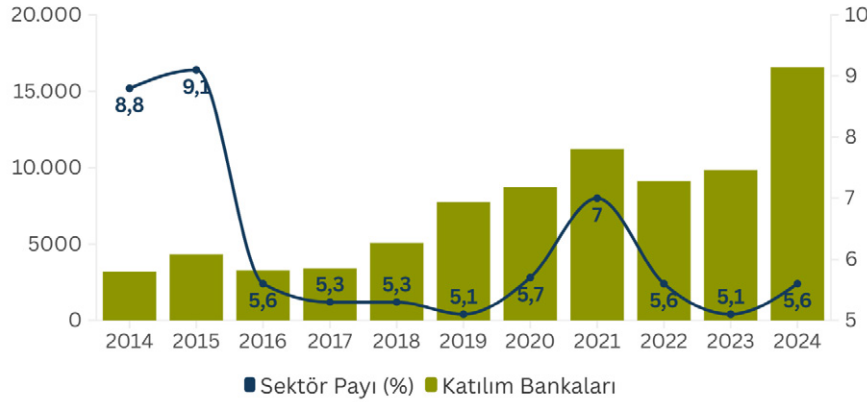
5,6 Trilyon TL
Toplam İşlem
Hacmi

126,9 Milyon
Toplam İşlem
Adedi

Kaynak: TKBB, Veri Peteği, Dijital Bankacılık İstatistikleri (2024, 4. Dönem)

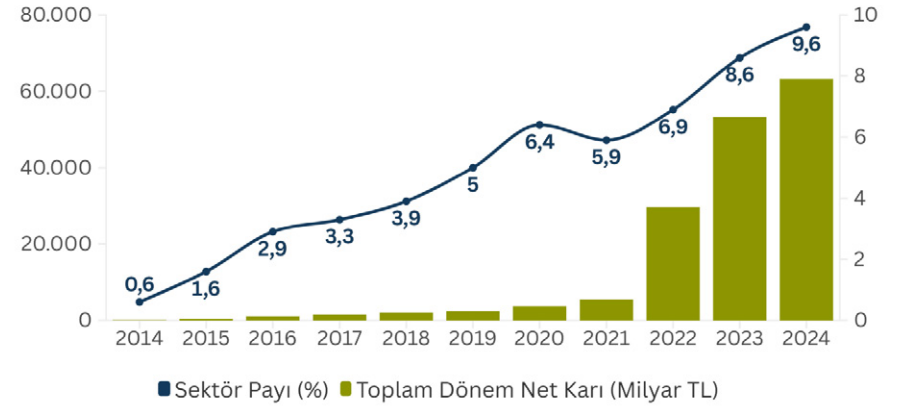
Katılım bankalarının takipteki alacak tutarı incelendiğinde, zaman içinde dalgalı bir seyir izlendiği görülmektedir. 2015 yılından itibaren azalma eğilimi gösteren takipteki alacaklar, 2018 yılında özellikle döviz kuru şoklarının etkisiyle artış trendine girmiştir. 2022 yılı itibarıyla tekrar düşüş eğilimi gözlemlenmiş olmakla birlikte, 2024 yılında bu düşüş trendi yerini güçlü bir artışa bırakmış ve takipteki alacaklar bir önceki yıla göre %68,08 oranında artarak 16.564,42 milyon TL seviyesine yükselmiştir (Grafik 13).

Grafik 13. Katılım Bankaları Takipteki Alacaklar ve Sektör Payı (2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

Grafik 14'te, 2014-2024 yılları arasında katılım bankalarının toplam net kâr tutarları yer almaktadır. Katılım bankalarının net kârları, 2014 yılından itibaren genel olarak artış eğilimi göstermiştir. Katılım bankalarının dönem net kârı bazında sektördeki payı ise 2021 yılı hariç olmak üzere artış göstermeye devam etmiştir. 2024 yılında net kâr, bir önceki yıla göre %18,67 oranında artarak 63.191,02 milyar TL'ye ulaşmıştır.

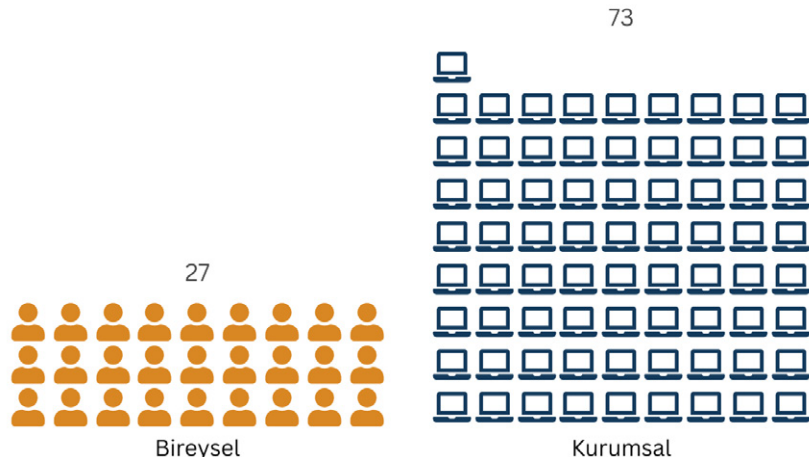

Grafik 14. Katılım Bankaları Dönem Net Kârı (2014-2024)

Kaynak: BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri

Grafik 15'te 2024 yılı itibarıyla dijital bankacılık müşteri segmentlerine göre işlem hacmi yer almaktadır. 2024 yılı verilerine göre katılım bankalarının dijital bankacılık faaliyetlerinde işlem hacminin büyük bir kısmı kurumsal müşteri segmenti tarafından gerçekleştirilmiştir. Grafik 15'te yer alan dağılıma göre, dijital kanallar üzerinden yapılan işlemlerin %73'ü kurumsal müşteriler, %27'si ise bireysel müşteriler tarafından yapılmıştır. Bu dağılım, katılım bankalarının dijital altyapılarının yalnızca bireysel kullanıcılar için değil, aynı zamanda ticari ve kurumsal müşteriler için de etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir.

Kurumsal segmentin bu kadar yüksek bir orana sahip olması, özellikle e-fatura, tahsilat, toplu ödeme, dış ticaret işlemleri gibi operasyonel süreçlerin dijitalleştiğini ve firmaların bu hizmetleri yoğun biçimde kullandığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu durum, katılım bankacılığının yalnızca birey odaklı değil; reel sektöre yönelik dijital finansal hizmetleri de başarıyla entegre ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

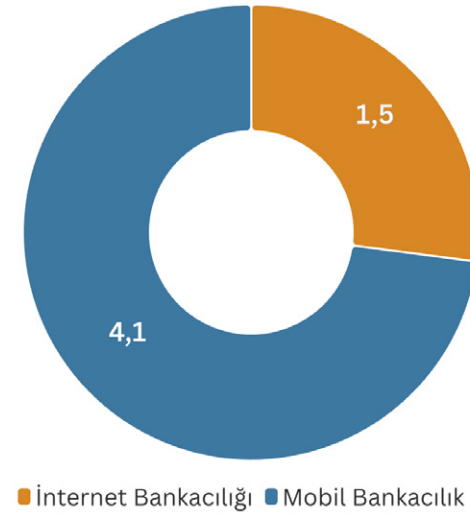

Grafik 15. Dijital Bankacılık Müşteri Segmentlerine Göre İşlem Hacmi (% 2024)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği İstatistikleri

Dijital bankacılıkta kurumsal segmentin bireysel segmente kıyasla yüksek oranda olması, katılım bankacılığının yalnızca birey odaklı değil; reel sektöre yönelik dijital finansal hizmetleri de başarıyla entegre ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

Grafik 16'da ise 2024 yılı dördüncü çeyreği itibarıyla dijital bankacılık kanallarına göre işlem hacmi dağılımı sunulmaktadır. Buna göre, en yüksek işlem hacmi mobil bankacılık kanalına aittir. Mobil uygulamaların kullanıcı dostu arayüzleri, hızlı işlem imkanı ve 7/24 erişilebilirlik gibi avantajları hem bireysel hem de kurumsal kullanıcılar nezdinde bu kanalın tercih edilme oranını artırmıştır. Mobil kanalı internet bankacılığı takip etmekte, diğer dijital kanallar (ATM, çağrı merkezi vb.) ise daha sınırlı bir kullanım oranına sahiptir.

Grafik 16. Dijital Bankacılık Kanallarına göre Katılım Bankaları İşlem Hacmi (2024/4. Dönem)

Kaynak: TKBB, Veri Peteği İstatistikleri

Katılım Sigortacılığı

Katılım sigortacılık sistemi beklenmeyen maddi risklere karşı finansal güvence sağlayan karşılıklı finansal işbirliğine dayanır (Hadin, 2021, s. 38).

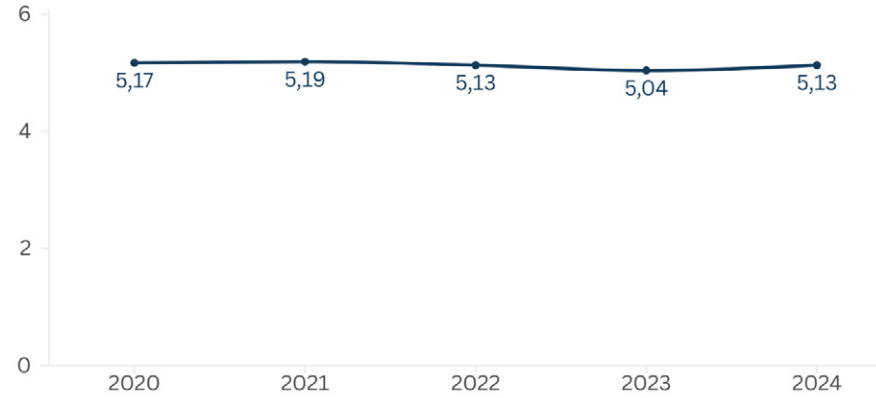
Tablo 1’de 2020-2024 dönemine ait katılım sigortacılığı prim üretimi ve yıllık büyüme oranları yer almaktadır. Bu verilere göre, katılım sigortacılığı prim üretiminde gözlemlenen artış eğilimi 2024 yılında da sürmüştür. 2024 yılında, prim üretimi bir önceki yıla göre %75,8 oranında artarak 43.056.610.830 milyar TL seviyesine ulaşmıştır.

Grafik 17’de, 2020-2024 döneminde katılım sigortacılığının toplam prim üretiminin sigortacılık sektörü içindeki payı gösterilmektedir. Dört yıllık süreçte, katılım sigortacılığının sektördeki payında kayda değer bir değişim gözlenmemiştir. Bununla birlikte, 2024 yılında söz konusu pay, bir önceki yıla göre %1,78 artış göstererek %5,13 seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 1. Yıllar İtibarıyla Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi ve Büyüme Oranları (2020-2024)

Yıllar	Tüm Sektör Prim Üretimi (Milyar TL)	Önceki Yıla Göre Büyüme Oranı (%)	Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi (Milyar TL)	Önceki Yıla Göre Büyüme Oranı (%)
2024	838.496.120.960	72,5	43.056.610.830	75,8
2023	486.024.033.340	106,8	12.054.074.214	103,2
2022	235.011.799.710	123	12.054.074.214	120,4
2021	105.307.008.083	27,5	5.468.861.839	28,2
2020	82.575.846.005	19,3	4.267.313.631	24,2

Kaynak: Türkiye Sigortalar Birliği (TSB), Katılım Sigorta Verileri

Grafik 17. Katılım Sigortacılığı Prim Üretiminin Sektördeki Payı (% 2020-2024)

Kaynak: TSB, Sigorta Verileri

Tablo 2’de 2020-2024 dönemine ait verilere göre, söz konusu dört yıllık dönemde hayat dışı branşta gerçekleşen prim üretimi, her yıl hayat branşının üzerinde seyretmiştir. 2024 yılında, hayat dışı branşta toplam prim üretimi bir önceki yıla göre %77,9 oranında artarak 41.246.885.636 milyar TL’ye ulaşırken; hayat branşında prim üretimi %37,9 oranında artışla 1.819.725.193 milyar TL olmuştur (Tablo 2 ve Grafik 18).

Tablo 2. Katılım Sigortacılığı Branş Bazında Prim Üretimi (2020-2024)

Yıllar	Hayat Dışı Toplam (Milyar TL)	Hayat Toplam	Genel Toplam (Milyar TL)
2024	41.236.885.636	1.819.725.193 Milyar TL	43.056.610.830
2023	23.176.628.805	1.319.740.515 Milyar TL	24.496.369.321
2022	11.340.435.296	713.638.918 Milyon TL	12.054.074.214
2021	5.057.526.099	411.335.740 Milyon TL	5.468.861.839
2020	3.941.191.476	326.122.155 Milyon TL	4.267.313.631

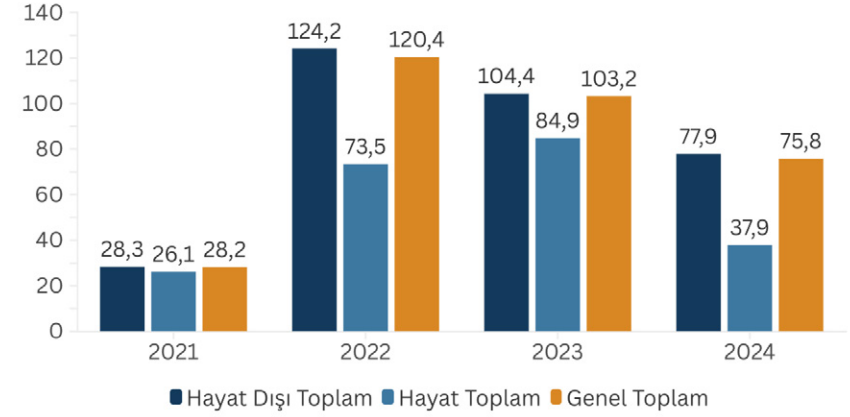
Kaynak: TSB, Katılım Sigorta Verileri

Tablo 3. Şirket Bazında Prim Üretimi (TL, 2024)

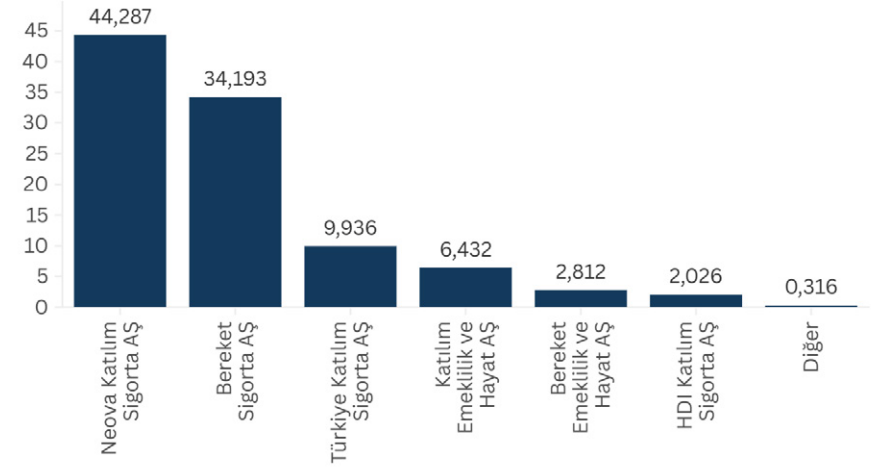
Sıralama	Şirket Adı	Toplam Üretim (TL)
1	Neova Katılım Sigorta AŞ	19.068.570.648
2	Bereket Sigorta AŞ	14.722.312.073
3	Türkiye Katılım Sigorta AŞ	4.277.996.870
4	Katılım Emeklilik ve Hayat AŞ	2.769.195.740
5	Bereket Emeklilik ve Hayat AŞ	1.210.749.128
6	HDI Katılım Sigorta AŞ	872.442.424
7	Türkiye Katılım Hayat AŞ	112.184.378
8	Türkiye Sigorta AŞ	21.799.220
9	HDI Sigorta AŞ	1.089.246
10	Doga Sigorta AŞ	271.103
Sektör Toplamı		43.056.610.830

Kaynak: TSB, Katılım Sigorta Verileri

Tablo 3'te, 2024 yılı toplam prim üretimine göre katılım sigortacılığı alanında faaliyet gösteren şirketlerin sıralaması yer almaktadır. Buna göre, Neova Katılım Sigorta A.Ş., 19.068.570.647 milyar TL prim üretimi ve %44,29'luk sektör payıyla ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise, 14.722.312.073 milyar TL prim üretimi ve %34,19'luk payıyla Bereket Sigorta bulunmaktadır (Tablo 3 ve Grafik 19).

Grafik 18. Katılım Sigortacılığı Bir Önceki Yıla Göre Büyüme Oranları (% , 2021-2024)

Kaynak: TSB, Katılım Sigorta Verileri

Grafik 19. Şirket Bazında Prim Üretiminin Katılım Sektörü Pazar Payları (% , 2024)

Kaynak: TSB, Katılım Sigorta Verileri

Katılım Sermaye Piyasaları

Katılım Endeksleri

Katılım endeksleri, İslami finans prensipleri doğrultusunda hareket eden şirketlerin paylarını bir araya getirerek, faizsiz yatırım anlayışını benimseyen yatırımcılara alternatif sunmaktadır. Borsa İstanbul'da işlem gören katılım endeksleri şunlardır:

- BIST Katılım 30 Endeksi (XK030)
- BIST Katılım 50 Endeksi (XK050)
- BIST Katılım 100 Endeksi (XK100)
- BIST Katılım Tüm Endeksi (XKTUM)
- BIST Katılım Sürdürülebilirlik Endeksi (XSRDK)

2024 yılının ilk yarısında BIST endekslerinde gözlenen yükseliş trendinde, uygulanan ekonomi politikalarına yönelik güvenin artması, enflasyonda aşağı yönlü bir eğilimin başlaması ve yurtiçi piyasalarda belirsizliklerin azalması etkili olmuştur.

Bu dönemde ekonomik istikrarın güçlenmesi, yatırımcıların sermaye piyasalarına olan ilgisini arttırmıştır. Ancak temmuz ayı itibarıyla endekslerde yaşanan gerilemede, küresel düzeyde artan ekonomik ve jeopolitik belirsizliklerin yanı sıra, ekonomi yönetiminin borsa kazançlarını vergilendirme yönündeki hazırlıkları belirleyici faktörler olmuştur. Yılın son çeyreğinde ise, uluslararası piyasalardaki belirsizliklerin kısmen azalması ve iç piyasada güven ortamının yeniden tesis edilmesiyle birlikte borsada toparlanma eğilimi gözlemlenmiştir (Grafik 22-27).

Ekim 2024 itibarıyla BIST Katılım Tüm Endeksi, yatırımcı sayısı bakımından BIST Tüm Endeksi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Katılım esaslı şirketlerden oluşan bu endekste yatırımcı sayısı 4,9 milyonu aşarak, BIST Tüm yatırımcı sayısının yaklaşık %72,7'sini oluşturmuştur. Buna karşın, BIST Katılım Tüm'ün piyasa değeri 3,5 trilyon TL seviyesinde gerçekleşmiş olup, bu değer BIST Tüm'ün toplam piyasa değerinin yaklaşık %26,5'ine tekabül etmektedir. Bu durum, katılım endekslerinin yatırımcı tabanı açısından geniş bir erişime sahip olmasına rağmen, piyasa değeri açısından henüz sınırlı bir büyüklüğe işaret ettiğini ortaya koymaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. BIST Katılım Tüm ve BIST Tüm Endekslerinin Karşılaştırması

	Yatırımcı sayısı*	Piyasa Değeri
BIST Katılım Tüm	4.915.537	3.506.654.545.291 TRY
BIST Tüm	6.761.171	13.256.289.143.345 TRY

Kaynak: Borsa İstanbul, BIST Pay Endeksleri, 2025

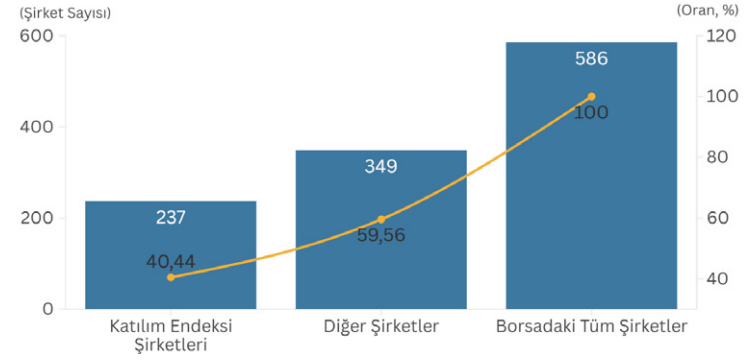
*Yatırımcı sayısı, 31.01.2025 tarihli Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) verileridir.

Not: Veriler Ekim 2024 itibarıyla derlenmiştir.

Ekim 2024 itibarıyla Borsa İstanbul'da işlem gören 586 şirketin 237'si Katılım Endeksi kapsamında yer almakta olup, bu sayı toplam şirketlerin %40,44'üne karşılık gelmektedir. Geriye kalan 349 şirket ise Katılım Endeksi dışında kalmakta ve toplamın %59,56'sını oluşturmaktadır. Bu dağılım, katılım finans ilkelerine uygun faaliyet gösteren şirketlerin Borsa İstanbul'da kayda değer bir yer edindiğini ortaya koymaktadır.

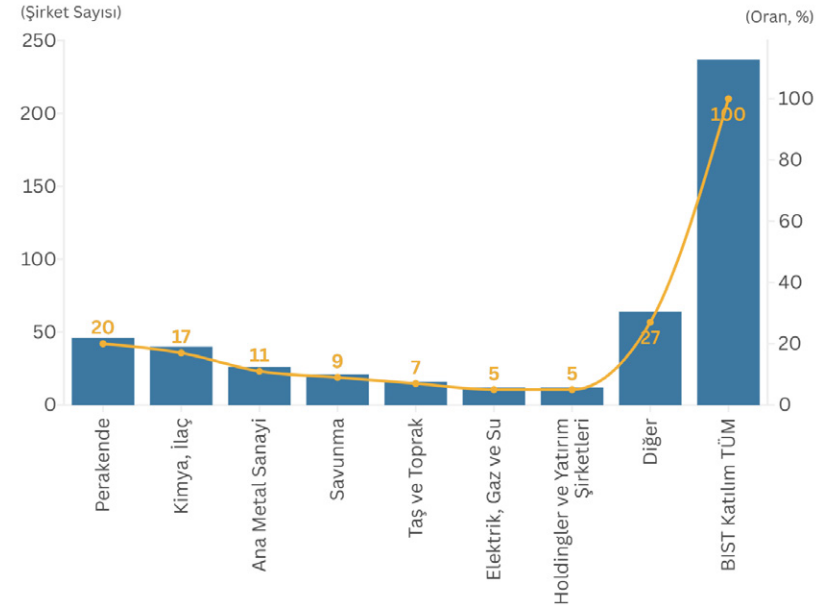
Sayısal açıdan değerlendirildiğinde her ne kadar katılım dışı şirketler çoğunluğu oluştursa da katılım endeksine dahil şirketlerin oranının %40'ı aşması, faizsiz finans yaklaşımının sermaye piyasalarındaki kurumsal yansımaları ve gelişim potansiyelini açıkça göstermektedir (Grafik 20).

Grafik 21, BIST Katılım 100 şirketlerinin 2024 Ekim ayı itibarıyla sektörel dağılımını göstermektedir. BIST Katılım Tüm Endeksi kapsamındaki 237 şirketin sektörel dağılımı, Ekim 2024 itibarıyla belirgin bir çeşitlilik göstermektedir. Katılım esaslarına uygun işlem gören şirketlerin büyük bölümü reel sektörde faaliyet göstermektedir. Bu durum, faizsiz finans ilkeleriyle uyumlu çalışan firmaların daha çok üretim, perakende ve kimya-ilaç sektörlerinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Grafik 20. Endeks Kapsamı

Kaynak: Borsa İstanbul, Katılım Finans, 2025

Not: Veriler Ekim 2024 itibarıyla derlenmiştir.

Grafik 21. Katılım Endeksi Şirketlerinin Sektörel Dağılımı

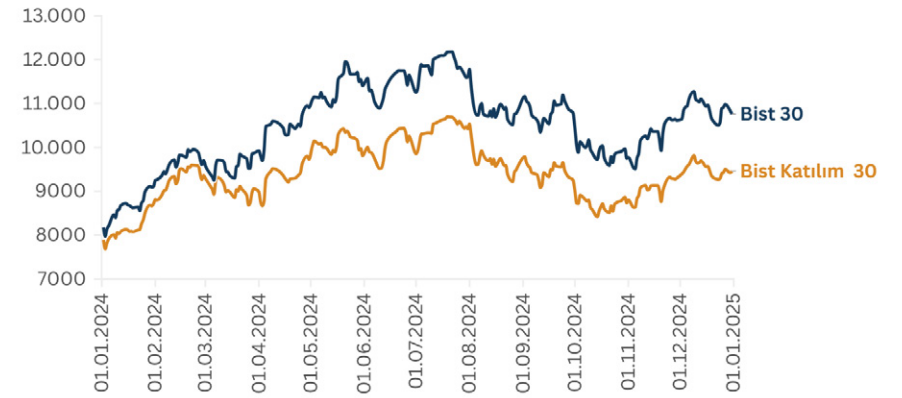
Kaynak: Borsa İstanbul, Katılım Finans, 2025

Not: Veriler Ekim 2024 itibarıyla derlenmiştir.

Ekim 2024 itibarıyla Borsa İstanbul'da işlem gören 586 şirketin 237'si Katılım Endeksi kapsamında yer almakta olup, bu sayı toplam şirketlerin %40,44'üne karşılık gelmektedir.

Grafik 22'de, 2024 yılı boyunca BIST 30 ve BIST Katılım 30 endekslerinin değerleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Endekslerin genel olarak paralel bir seyir izlediği gözlemlenmekle birlikte, BIST 30 endeksi dönem boyunca BIST Katılım 30 endeksine kıyasla daha güçlü bir performansı göstermiştir. 2024 yılının başında, 02.01.2024 tarihinde 7.888,74 değerinde olan BIST Katılım 30 endeksi, 2024 yılının sonunda 31.12.2024 tarihinde 9.453,51 düzeyine ulaşmış olup %19,83 oranında bir büyümeye yakalamıştır. 2024 yılı boyunca endeksin maksimum değeri 19 Temmuz'da 10.695,51 olup minimum değeri ise 3 Ocak'ta 7.682,85'tir. Bununla birlikte, BIST 30, 2024 yılının başında 8.182,88 değerinde olup 2024 yılının sonunda %31,45 artışla 10.756,27 düzeyine ulaşmıştır.

Grafik 23'te, 2024 yılı boyunca BIST 50 ve BIST Katılım 50 endekslerinin değerleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Endekslerin genel olarak paralel bir seyir izlediği gözlemlenmekle birlikte, BIST Katılım 50 endeksi dönem boyunca BIST 50 endeksine kıyasla daha güçlü bir performans göstermiştir. 2024 yılının başında, 02.01.2024 tarihinde 7.829,11 değerinde olan BIST Katılım 50 endeksi, 2024 yılının sonunda 31.12.2024 tarihinde 9.400,05 düzeyine ulaşmış olup %20,06 oranında bir büyümeye yakalamıştır. 2024 yılı boyunca endeksin maksimum değeri 19 Temmuz'da 10.575,85 olup minimum değeri ise 3 Ocak'ta 7.612,64'tür. Bununla birlikte, BIST 50 ise 2024 yılının başında 6.714,17 değerinde olup 2024 yılının sonunda %28,94 artışla 8.657,44 düzeyine ulaşmıştır.

Grafik 22. BIST 30 ve BIST Katılım 30 Endeksleri (2024)

Kaynak: Investing.com

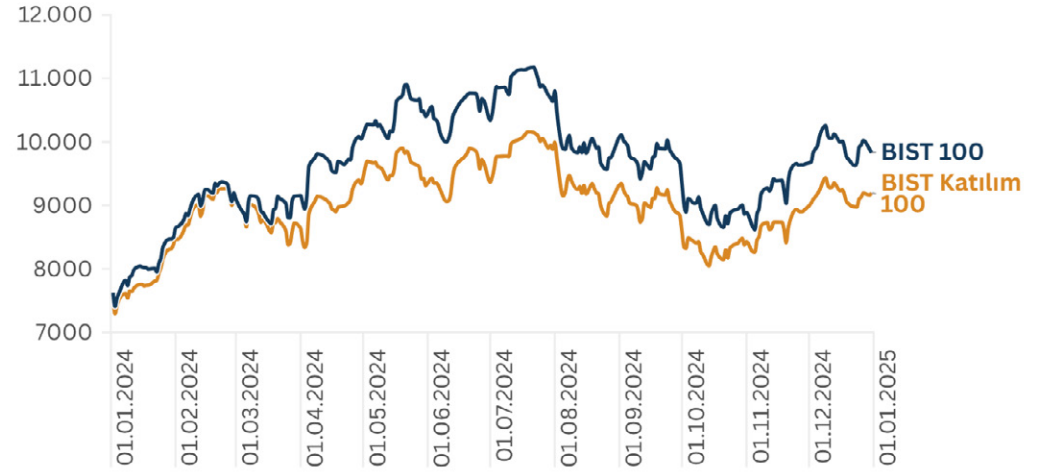
Grafik 23. BIST 50 ve BIST Katılım 50 Endeksleri (2024)

Kaynak: Investing.com

Grafik 24'te, 2024 yılı boyunca BIST 100 ve BIST Katılım 100 endekslerinin değerleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Endekslerin genel olarak paralel bir seyir izlediği gözlemlenmekle birlikte, 2024 yılında BIST 100 endeksi, BIST Katılım 100 endeksine kıyasla daha güçlü bir performans sergilemiştir. 2023 yılında %35,6 oranında değer kazanan BIST 100, 2024 yılında da %31,6'lık bir artışla yılı 9.830,56 puan seviyesinde tamamlamış ve böylece tarihinde ilk kez üst üste altı yıl boyunca yükseliş göstermiştir.

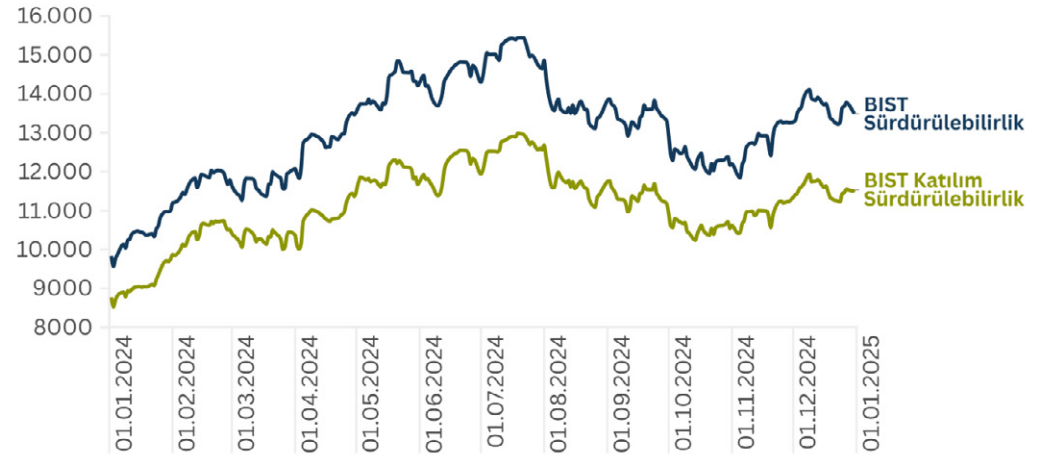
BIST Katılım 100 endeksi ise 2024 yılının başında, 02.01.2024 tarihinde 7.507,72 seviyesindeyken, 2024 yılının sonunda 31.12.2024 tarihinde 9.195,85 düzeyine ulaşmış olup %22,48 oranında bir büyüme yakalamıştır. 2024 yılı boyunca endeksin maksimum değeri 19 Temmuz'da 10.158,88 olup minimum değeri ise 3 Ocak'ta 7.295,41'dir (Grafik 24).

Grafik 25'te, 2024 yılı boyunca BIST Sürdürülebilirlik ve BIST Katılım Sürdürülebilirlik endekslerinin değerleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Grafik 25 incelendiğinde, BIST Sürdürülebilirlik endeksinin BIST Katılım Sürdürülebilirlik endeksinden pozitif olarak ayrıştığı görülmektedir. 2024 yılının başında 9.835,72 değerine sahip olan BIST Sürdürülebilirlik endeksi, yılın sonunda %37,11 artışla 13.486,08 değerine ulaşmıştır. Diğer yandan, BIST Katılım Sürdürülebilirlik endeksi 2024 yılının başında 02.01.2024 tarihinde 8.778,14 seviyesindeyken, 2024 yılının sonunda 31.12.2024 tarihinde 11.533,68 düzeyine ulaşmış olup %31,39 oranında bir büyüme yakalamıştır.

Grafik 24. BIST 100 ve BIST Katılım 100 Endeksleri (2024)

Kaynak: Investing.com

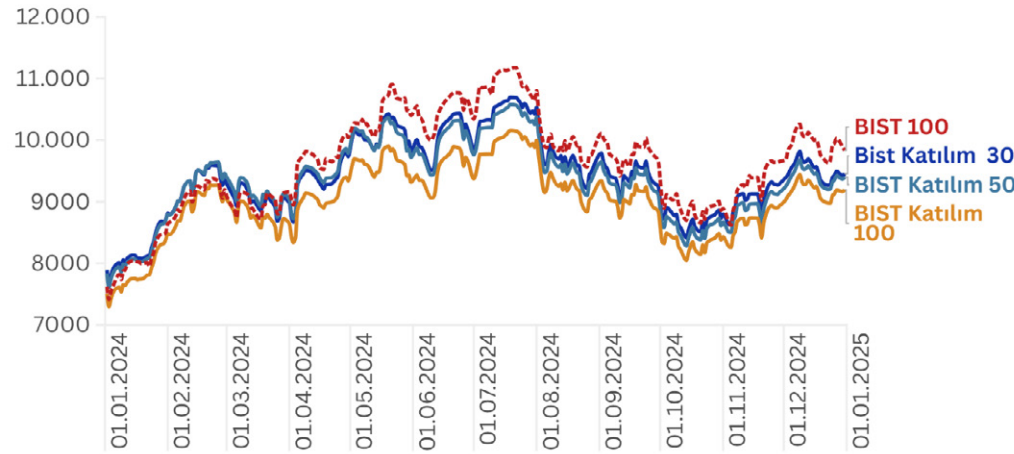
Grafik 25. BIST Sürdürülebilirlik ve BIST Katılım Sürdürülebilirlik Endeksleri (2024)

Kaynak: Investing.com

Grafik 26. BIST Katılım Endeksleri (2024)

Kaynak: Investing.com

Grafik 27. BIST 100 ve BIST Katılım Endeksleri (2024)

Kaynak: Investing.com

Grafik 26'da BIST katılım endeksleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Buna göre, BIST Katılım 30 endeksi, BIST Katılım 50 ve BIST Katılım 100 endekslerinden pozitif ayrışmaktadır.

Grafik 27'de BIST 100 endeksi ve BIST Katılım 30, 50 ve 100 endeksleri yer almaktadır. Endekslerin birbirleriyle paralel bir seyir izlediği gözlenmekle birlikte, BIST 100 endeksi diğer endekslerden pozitif ayrışmaktadır.

Tablo 5'te katılım endeksi piyasa değeri sıralamasında ilk 15 şirket yer almaktadır. Buna göre piyasa değeri en yüksek olan şirket savunma ve teknoloji sektöründe faaliyet gösteren Aselsan (ASELS) olup ikinci sırada yer alan toptan ve perakende ticaret sektöründe faaliyet gösteren Bim Birleşik Mağazaları A.Ş. (BIMAS)'dir.

Tablo 6'da 2024 yılı katılım endekslerinin getiri sıralaması yer almaktadır. 2024 yılında %135,39 getiri ile MLP Sağlık Hizmetleri A.Ş. (MPARK) olmuştur. Gübre Fabrikaları T.A.Ş. (GUBRF) ise %86,61 getiri oranı ile ikinci sırada, Bim Birleşik Mağazaları A.Ş. (BIMAS) ise %79,18 getiri ile üçüncü sırada yer almaktadır.

XK030	Maksimum değeri: 10.695,51	↑
	Minimum değeri: 7.682,85	↓
XK050	Maksimum değeri: 10.575,85	↑
	Minimum değeri: 7.612,64	↓
XK100	Maksimum değeri: 10.158,88	↑
	Minimum değeri: 7.295,41	↓

Tablo 5. 2024 Yılı Katılım Endeksi Getiri Sıralaması¹

Sıra	Şirket	2024 Getirisi (%)
1	MPARK	135,39
2	GUBRF	86,61
3	BIMAS	79,18
4	OYAKC	68,80
5	ASELS	61,45
6	AKSA	58,75
7	AKSEN	35,56
8	ENJSA	34,87
9	AKCNS	31,64
10	SELEC	30,46
11	EREGL	20,48
12	ISDMR	18,84
13	TUPRS	13,42
14	PETKM	0,60
15	DOAS	-12,05

Kaynak: A1 Capital**Not:** Katılım endeksindeki şirketlerin 2024 yılı itibarıyla elde ettikleri yıllık getirilerine göre sıralanmıştır. Bu veriler, 1 Ocak 2024 ile 1 Aralık 2024 tarihleri arasındaki döneme aittir.

¹ Tablo 5 ve 6'da sunulan veriler yalnızca bilgilendirme amacı taşımakta olup, herhangi bir şekilde yatırım danışmanlığı kapsamında değerlendirilmemelidir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile yatırımcı arasında imzalanacak sözleşme çerçevesinde sağlanmaktadır. Bu rapor, herhangi bir yatırım aracına ilişkin öneri, garanti ya da taahhüt içermemekte; yalnızca genel piyasa görünümüne dair değerlendirmeler sunmaktadır.

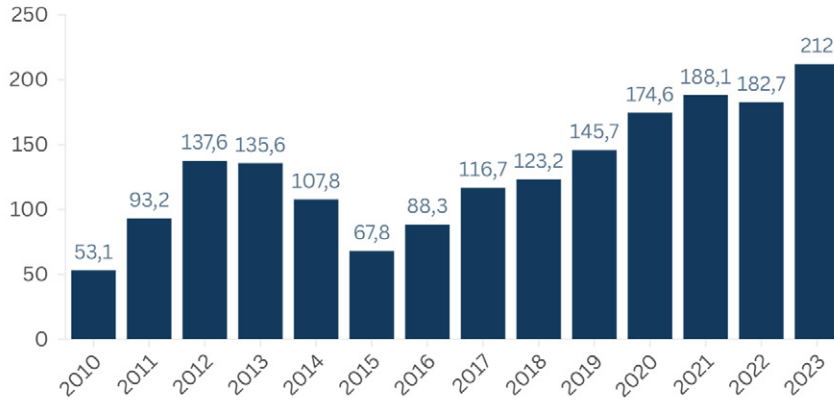
Tablo 6. Katılım Endeksi Piyasa Değeri Sıralamasında İlk 15 Şirket

Sıra	Şirket	Piyasa Değeri (₺)
1	ASELS	388.512.000.000
2	BIMAS	334.567.200.000
3	TUPRS	268.980.665.481
4	EREGL	159.600.000.000
5	OYAKC	123.777.756.235
6	ISDMR	107.474.000.000
7	GUBRF	93.520.000.000
8	MPARK	73.396.438.619
9	ENJSA	70.509.817.330
10	AKSEN	47.680.030.616
11	AKSA	45.804.150.000
12	PETKM	42.958.080.000
13	SELEC	42.041.700.000
14	DOAS	40.546.000.000
15	AKCNS	38.231.979.480

Kaynak: A1 Capital**Not:** Katılım Endeksindeki şirketlerin Şubat 2025 itibarıyla piyasa değerine göre sıralanmıştır.

Kira Sertifikaları (Sukuk)

2010 yılından itibaren sukuk piyasasında genel bir büyüme eğilimi gözlemlenmiştir. Ancak bu ivme, 2015 yılında yaklaşık %37,10 oranındaki düşüşle kesintiye uğramıştır. Bu gerilemenin ardından sukuk ihracı yeniden artış trendini yakalamış ve 2022 yılına kadar istikrarlı bir şekilde yükselmeye devam etmiştir. 2022 yılında %2,87 oranında sınırlı bir gerileme kaydedilmiş, 2023 yılında ise piyasada toparlanma yaşanarak sukuk ihracı %16,04 oranında artışla 212 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır (Grafik 28).

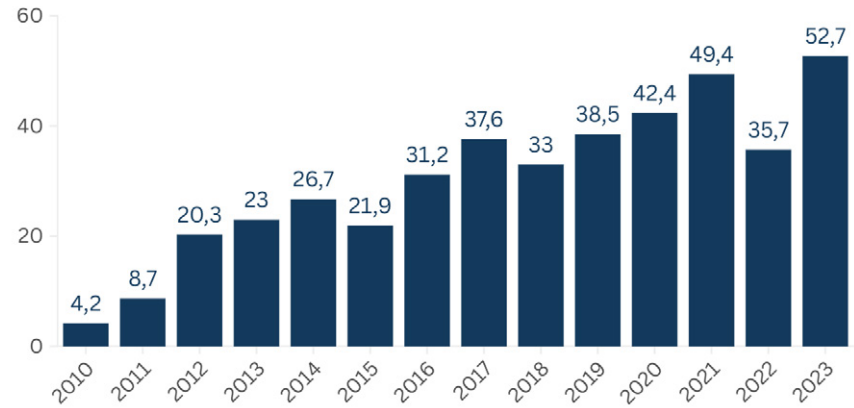

Grafik 28. Toplam Küresel Sukuk İhracı (Milyar ABD Doları, 2010-2023)

Kaynak: IIFM Sukuk Report 2024

Tablo 7’de, 2023 yılı içerisinde gerçekleştirilen bazı seçili küresel sukuk ihracıları yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı 2023 yılında 2.500 milyon ABD doları, Ziraat Katılım Bankası A.Ş. ise 500 milyon ABD doları küresel sukuk ihracı gerçekleştirmiştir.

Grafik 29, 2010-2023 dönemine ait toplam uluslararası sukuk ihrac tutarlarını göstermektedir. Bu dönemde uluslararası sukuk piyasasında dalgalı bir seyir izlenmiş, ihrac miktarları yıllar itibarıyla farklı yönlerde değişim göstermiştir. 2023 yılında toplam uluslararası sukuk ihracı, 2022 yılına göre %47,62 artışla 52,7 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır.

Grafik 29. Toplam Uluslararası Sukuk İhracı (2010-2023, ABD doları)

Kaynak: IIFM Sukuk Report 2024

Tablo 7. Seçilmiş Küresel Sukuk İhraçları (2023)

İhraç Eden Kuruluş	İhraç Değeri (Milyon ABD Doları)
Suudi Arabistan Hükümeti	3.000
Abu Dabi İslam Bankası (Yeşil Sukuk)	500
Al Rajhi Bankası	1.000
Aldar Properties (Yeşil Sukuk)	500
Dubai DP World (Yeşil Sukuk)	1.500
Dubai İslam Bankası (Sürdürülebilir Sukuk)	500
Energy Development Oman	1.000
Bahreyn Hükümeti	1.000
Endonezya Hükümeti	1.000
Endonezya Hükümeti	4.595
Malezya Hükümeti	1.255
Nijerya Hükümeti	591.85
Mısır Hükümeti	1.500
Greensaf Pipelines Bidco Sarl	1.500
İslam Kalkınma Bankası (IsDB)	2.000
Suudi Arabistan Maliye Bakanlığı	4.018
Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı	2.500
Katar İslam Bankası (QIB)	500
Filipinler Cumhuriyeti	1.000
Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu (PIF)	2.250
Saudi Awwal Bank	1.067
Suudi Elektrik Şirketi	1.200
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	500

Kaynak: IIFM Sukuk Report 2024

Hazine ve Maliye Bakanlığı Sukuk İhraç Hacimleri (2024)

Toplam TL Cinsi Sukuk İhraç Hacimleri	83,3 Milyar
Toplam USD Cinsi Sukuk İhraç Hacimleri	208,4 Milyon
Toplam Avro Cinsi Sukuk İhraç Hacimleri	241,9 Milyon
Toplam Altına Dayalı Sukuk İhraç Hacimleri	83,3 Ton
Canlı Sukuk TL	83,3 Milyar
Canlı Sukuk USD	208,4 Milyon
Canlı Sukuk Avro	241,9 Milyon
Canlı Sukuk Altın	83,3 Ton

Kaynak: TKBB Veri Peteği İstatistikleri

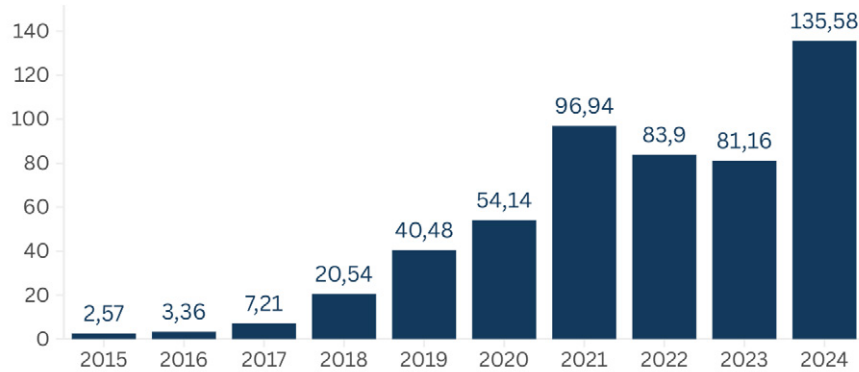
Katılım Bankaları Sukuk İhracı (2024)

Ortalama Vade	163,5 Gün
2013-2025 Arası Toplam Sukuk İhraç Hacimleri	135,6 Milyar TL
Canlı İhraç	37,7 Milyar TL

Kaynak: TKBB Veri Peteği İstatistikleri

2015 yılında yalnızca 2,57 milyar TL olan sukuk ihracı, 2024 yılı itibarıyla 135,58 milyar TL'ye ulaşarak dikkat çekici bir büyüme sergilemiştir.

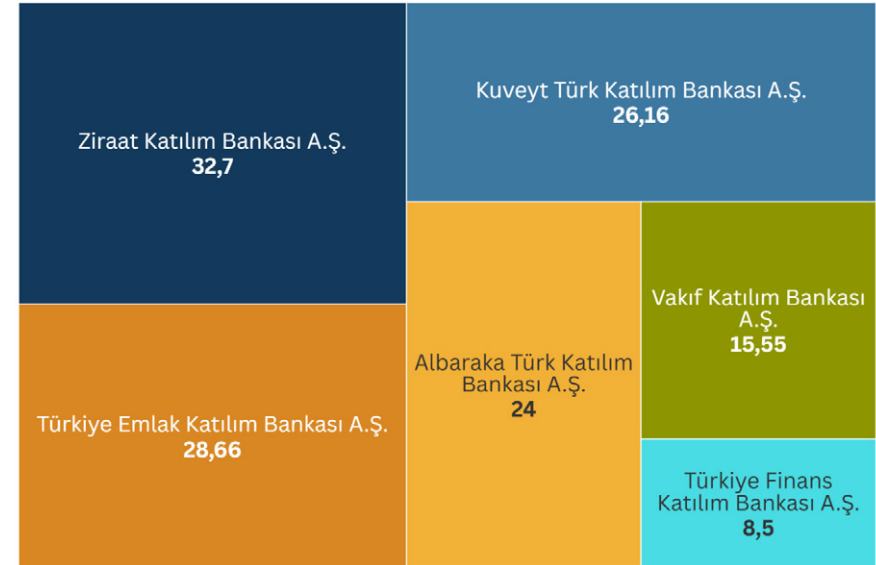
Türkiye’de sukuk, yani kira sertifikası ihraçları hem Hazine ve Maliye Bakanlığı hem de özel sektör kurumları tarafından gerçekleştirilmektedir. Grafik 30’da 2015-2024 yılları arasında katılım bankaları tarafından ihraç edilen toplam sukuk hacimlerine yer verilmiştir. 2015 yılında yalnızca 2,57 milyar TL olan sukuk ihracı, 2024 yılı itibarıyla 135,58 milyar TL’ye ulaşarak dikkat çekici bir büyüme sergilemiştir. 2021 yılından itibaren ihraç hacimlerinde bir gerileme gözlenmiş olsa da 2024 yılında yeniden ivme kazanarak, bir önceki yıla kıyasla %67,05 oranında artış kaydedilmiştir.

Grafik 30. Katılım Bankalarının Toplam Sukuk İhraç Hacimleri (2015-2024)

Kaynak: BDDK

Grafik 31’de, katılım bankalarının 2024 yılında gerçekleştirdiği toplam sukuk ihraç hacimleri gösterilmektedir. 2024 yılında 32,7 milyar TL hacimle en fazla sukuk ihracı gerçekleştiren banka Ziraat Katılım Bankası A.Ş. olmuştur.

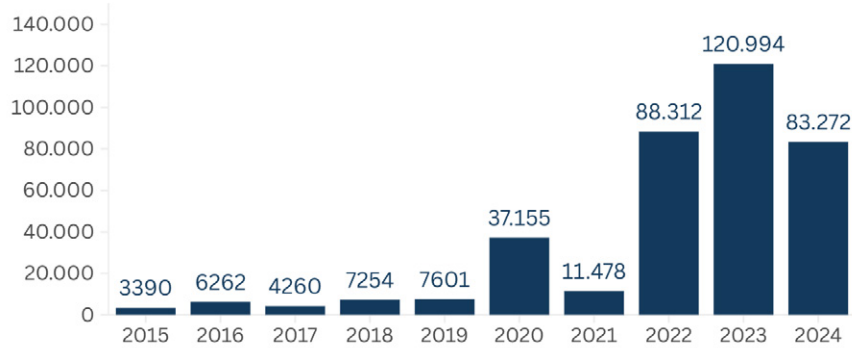

Grafik 31. Bankalar Bazında Sukuk İhraç Hacimleri (2024)

Kaynak: TKBB Veri Peteği İstatistikleri

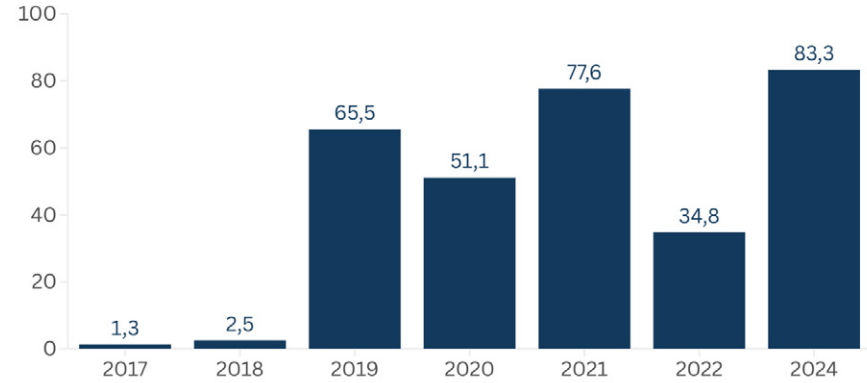
Grafik 32’de 2015-2024 dönemine ait Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilen sukuk ihraç hacimlerinin yıllara göre değişimi yer almaktadır. 2024 yılı itibarıyla sukuk ihraç hacmi, bir önceki yıla kıyasla %31,17 oranında azalarak 83.272 milyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 32. Hazine ve Maliye Bakanlığı Sukuk İhraç Hacimlerinin Yıllara Göre TL Değişimi (Milyon, 2015-2024)

Kaynak: TKBB Veri Peteği İstatistikleri

Grafik 33’te 2017-2024 döneminde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılan sukuk ihraç hacimlerinin yıllara göre altın değişimi verilmiştir. 2024 yılında 2022 yılına göre %139,37 artışla 83,3 ton olmuştur.

Grafik 33. Hazine ve Maliye Bakanlığı Sukuk İhraç Hacimlerinin Yıllara Göre Altın Değişimi (Ton, 2017-2024)

Kaynak: TKBB Veri Peteği İstatistikleri

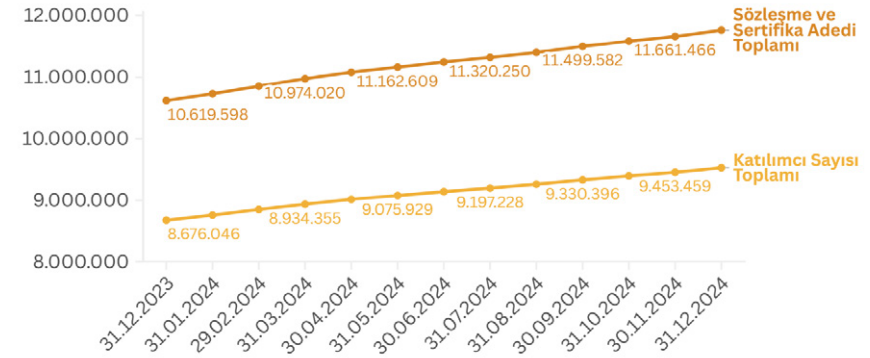
Bireysel Emeklilik Sistemi

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), bir ekonomi için tasarrufların artırılması imkanını sağlarken bir taraftan devlet bütçesine yük oluşturma dezavantajını da bünyesinde barındırmaktadır.

Grafik 34'te görüldüğü üzere, BES katılımcı sayısı toplamı, 2023 sonunda yaklaşık 8,9 milyon iken, 2024 yılı sonunda 9,4 milyonun üzerine çıkmaktadır. Sözleşme ve sertifika adedi toplamı, aynı dönemde yaklaşık 11 milyon seviyesinden 11,5 milyonun üzerine yükselmektedir. Bu eğilim, bireysel emeklilik sistemine olan ilginin arttığını ve sistemin katılımcı tabanının genişlediğini ortaya koymaktadır. Düzenli olarak artan katılımcı sayısı, bireylerin giderek daha çok tasarruflara ve uzun vadeli yatırım araçlarına yöneldiğini göstermektedir. Her iki göstergedeki düzenli artışlar, BES'in hem katılımcı sayısı hem de sözleşme hacmi açısından sağlıklı bir büyüme trendine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 35'te, BES kapsamındaki farklı fon türlerinin 2018 yılından 2025 yılına kadar olan toplam büyüklükleri izlenmektedir. Bu fon türleri arasında hem faizli hem de faizsiz (katılım esaslı) ürünler bulunmaktadır. Özellikle Faizli Gönüllü BES Fonları, Faizsiz Gönüllü BES Fonları ve Faizli Devlet Katkısı Fonları göstergelerinde 2021 yılından sonra hızlı bir büyüme ivmesi dikkat çekmektedir. Faizli fonların çok daha hızlı yükselişi, genel olarak yüksek getiri arayışı ve enflasyonist baskılar sebebiyle

olabilir. Sonuç olarak grafik, Türkiye'de bireysel emeklilik fonlarının hem faizli hem de faizsiz ürünler aracılığıyla ciddi bir büyüme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. 2024 yılı ortalarından itibaren İslami finansın temel prensiplerine uygun katılım fonlarının yavaş da olsa istikrarlı büyümesi, finansal kapsayıcılığı ve katılım esaslı yatırım araçlarının toplum nezdinde giderek daha fazla kabul görmeye başladığına işaret etmektedir.

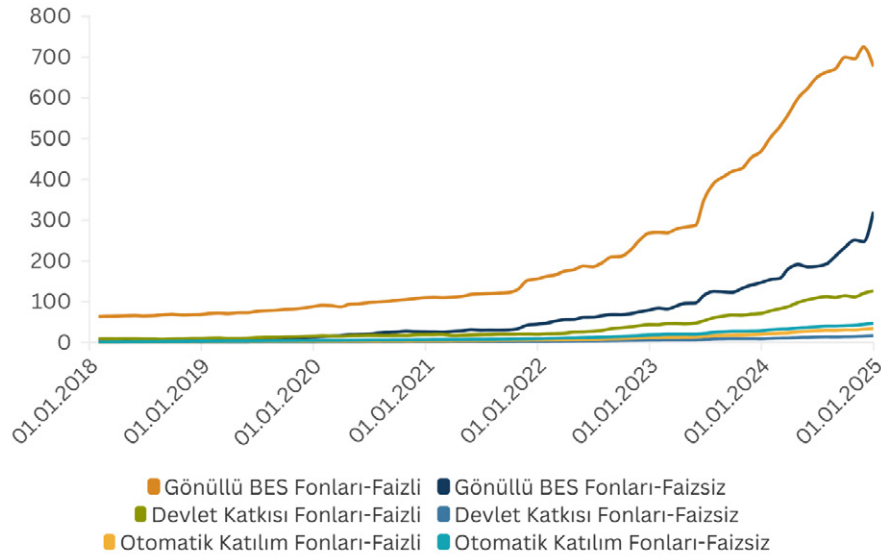
Grafik 34. Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcı Sayısı ve Sözleşme/Sertifika Adedinin Gelişimi (2023-2024)

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), BES İstatistikleri

Türkiye’de bireysel emeklilik fonları hem faizli hem de faizsiz ürünler aracılığıyla ciddi bir büyüme potansiyeline sahiptir.

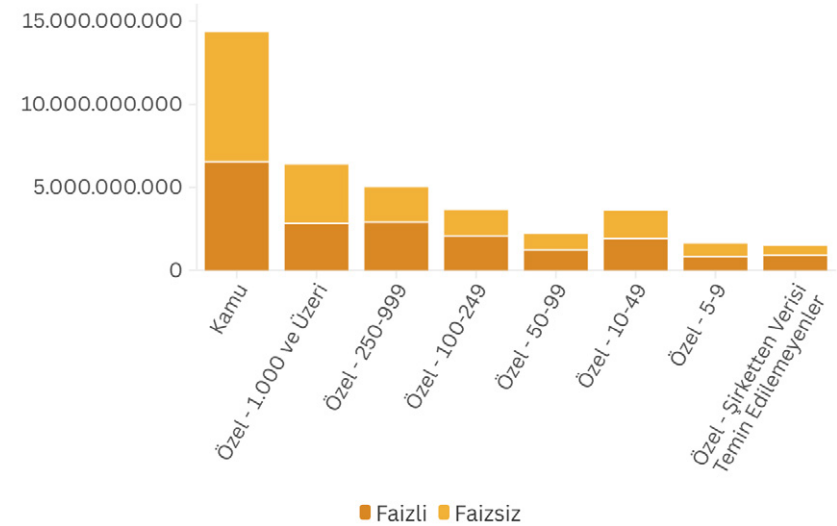
Grafik 36’da devam eden sertifikalara ödenen katkı paylarının sektörel dağılımında kamu sektörü, açık ara en büyük katkı payı hacmine sahiptir. Faizli fonlar neredeyse faizsiz fonlar kadar ciddi bir büyüklüğe

ulaşmıştır. Bu durum, kamu çalışanlarının BES’e aktif katılımı ile farklı yatırım tercihlerine yöneldiğini ve katılım finans ürünlerinin kurumsal yatırımcılar ve çalışanlar nezdinde kabul gördüğünü göstermektedir.

Grafik 35. Faiz Detayında Gönüllü BES Fonları, Devlet Katkısı Fonları ve Otomatik Katılım Fonları Net Varlık Değerleri (Milyar, 2018-2024)

Kaynak: EGM, BES İstatistikleri

Grafik 36. Faizli/Faizsiz Fon Tercihi Detayında Devam Eden Sertifikalara Ödenen Katkı Payının Kamu-Özel ve İşveren Büyüklüğü Kırılımında Sektörel Dağılımı (2024)

Kaynak: EGM, BES İstatistikleri

Büyük ölçekli özel sektör işverenleri kamuya kıyasla daha düşük toplam katkı payına sahiptir.

Büyük ölçekli özel sektör işverenleri kamuya kıyasla daha düşük toplam katkı payına sahiptir. Çalışan sayısı azaldıkça katkı payı hacmi de belirgin şekilde düşmektedir. Bu durum, küçük ölçekli firmalarda BES'e yapılan katkının görece sınırlı olduğunu ya finansal kapasite kısıtlarını ya da BES bilincinin yeterince yerleşmediğini düşündürmektedir. Diğer yandan, faizsiz fonların her segmentte yer alması, Türkiye'de katılım finansının BES kapsamında bir seçenek olarak güçlü şekilde varlığını sürdürdüğünü gösterir.

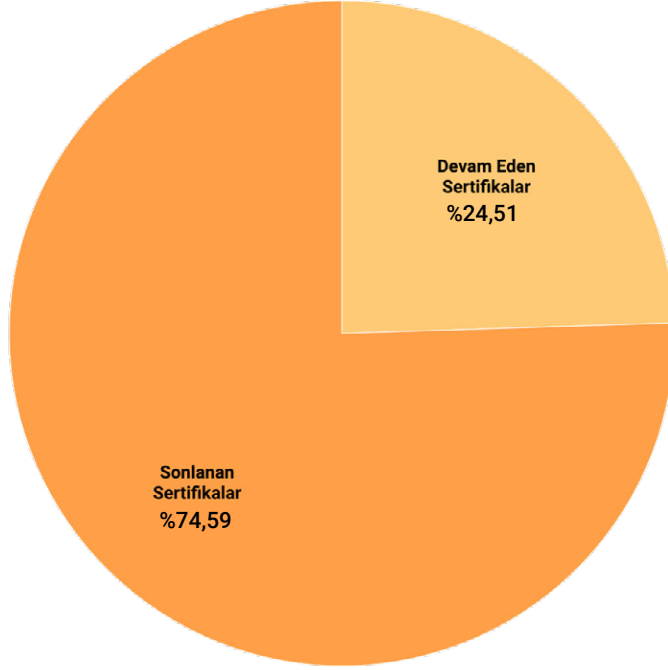
Tablo 8, Otomatik Katılım Sistemi'nin (OKS) 2024 yılı içindeki dinamiklerini ve finansal büyüklüklerini kapsamaktadır. OKS, bireylerin işverenleri aracılığıyla otomatik olarak bireysel emeklilik sistemine dahil edilmesini sağlayan bir uygulamadır ve uzun vadeli tasarruf bilincinin yaygınlaştırılmasında kritik rol oynamaktadır. Sistemde çalışan başına düşen sertifika oranı, sektörel geçişler ve farklı BES sözleşmesi tercihlerinin de analiz edilmesi için fırsatlar sunmaktadır. Küçük işveren gruplarının katkılarını teşvik edici ek destekler sağlanabilir. Faizsiz BES fonlarının avantajlarının anlatılması, özellikle İslami finans hassasiyeti olan katılımcılar için cazip olabilir. Sistemde devamlılığı artırmak için, sonlanan sertifika oranlarını azaltmaya yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

Tablo 8. Otomatik Katılım Sisteminde 2024 Yılında Gerçekleşmeler

İlgili Yıl İçinde Otomatik Katılım ile Yürürlüğe Giren Sertifika Adedi	5.331.104
İlgili Yıl İçinde Sonlanan Sertifika Adedi	4.674.095
İlgili Yıl İçinde Otomatik Katılım ile Sisteme Giren Çalışan Sayısı	4.198.641
İlgili Yıl İçinde Otomatik Katılım Sertifikalarına Ödenen Toplam Katkı Payı Tutarı	32.451.689.732 TL
İlgili Yıl İçinde Sonlanan Sertifikalara Yapılan Sonlanma Ödemesi Tutarı	21.258.292.071 TL

Kaynak: EGM, Otomatik Katılım Sistemi İstatistikleri

Grafik 37’de görüleceği üzere, otomatik katılım sistemi sertifika adedi ve ödenen katkı payı tutar oranı dağılımında, sonlanan sertifikalar %74,59 iken devam etmekte olan sertifikalar %24,51 oranında kalmıştır.

Grafik 37. Otomatik Katılım Sistemi Sertifika Adedi ve Ödenen Katkı Payı Tutarı Oranı (% , 2024)

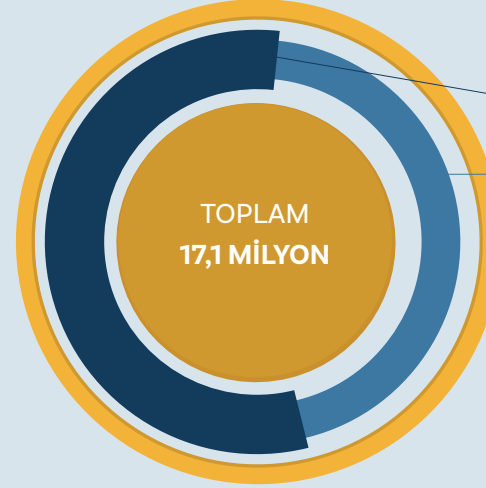
Kaynak: EGM, BES İstatistikleri

BES ve OKS'de toplam fon büyüklüğü ilk kez 1 trilyon lirayı aştı

KATILIMCI SAYISI

BES: 9,5 Milyon

OKS: 7,6 Milyon

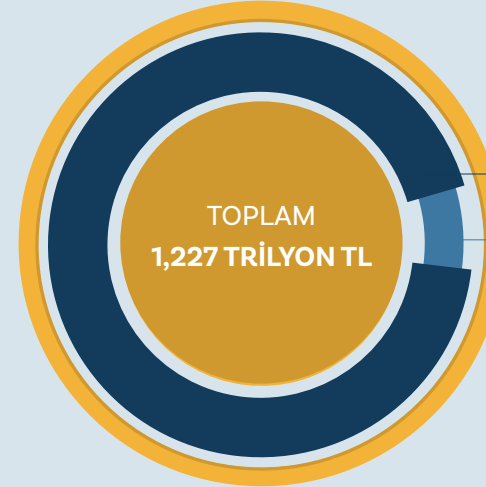

18 yaş altı katılımcı sayısı 31 Aralık 2024 itibarıyla %13,81 oranla 1 milyon 315 bin 501 oldu.

FON BÜYÜKLÜĞÜ

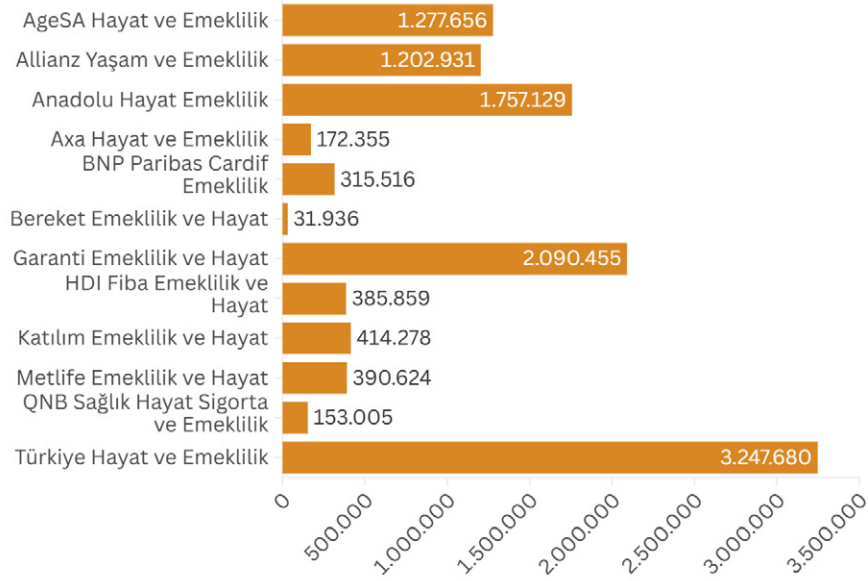
BES: 1,140 Milyar TL

OKS: 87,2 Milyar TL

BES ve OKS devlet katkısı dahil toplam fon büyüklüğü kurulduğu günden bu yana ilk defa 1 trilyon lirayı aştı.

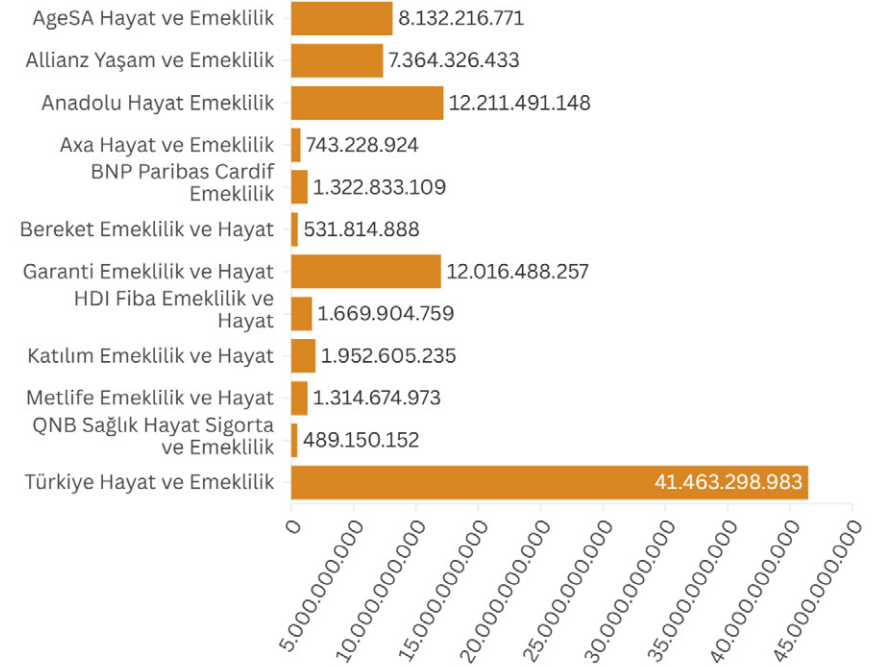
Kaynak: EGM, Haftalık Özet İstatistikleri

Grafik 38. Emeklilik Şirketleri Bazında Devam Eden Sertifika Adetleri (2024)

Kaynak: EGM, BES İstatistikleri

Türkiye Hayat ve Emeklilik, 3.247.680 adet sertifika ile açık ara öne geçmiş durumdadır. Bu şirketin büyüklüğü ve yaygınlığı, kamu desteği ve güçlü kurumsal altyapı gibi faktörlerle açıklanabilir. Garanti Emeklilik ve Hayat ise 2.090.455 adet sertifika ile ikinci sırada yer alırken bu sayıya ulaşmasının altında güçlü dağıtım ağı ve bankacılık kanalı avantajı olabilir. Anadolu Hayat Emeklilik da 1.757.129 adet sertifika ile

Grafik 39. Emeklilik Şirketleri Bazında Devam Eden Sertifikaların Fon Büyüklüğü (TL, 2024)

Kaynak: EGM, BES İstatistikleri

üçüncü sırada konumlanmış görünüyor. Faizsiz finans alanında önemli bir oyuncu olarak öne çıkan şirket ise Katılım Emeklilik ve Hayat olmuştur; 414.278 adet sertifika ile dikkat çekmektedir. Dolayısıyla faizli fonlar sunan büyük şirketlerin sektörün büyük bölümünü domine ettiği görülmektedir (Grafik 38-39).

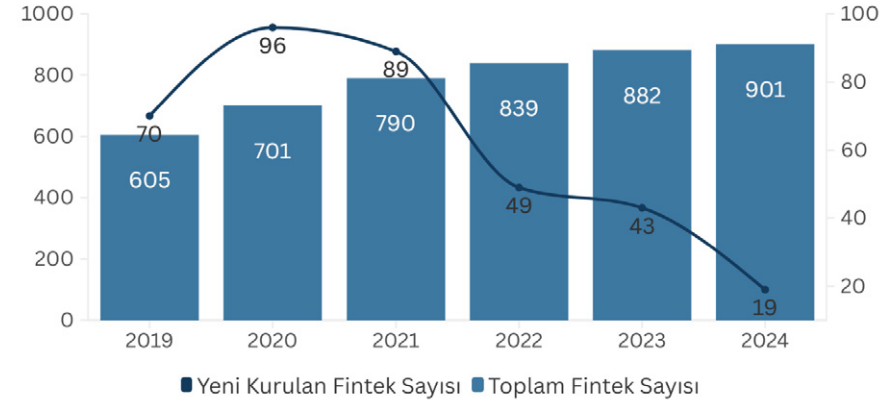
Katılım Fintek

Türkiye’de İslami fintek sektörü, finansal teknolojiler ile İslami finans il-kelerini entegre ederek gelişmektedir. Sektör, katılım bankalarının daha çok gelişmesi ve daha göz önünde olması nedeniyle sınırlı girişimle ilerleyebilmektedir. Bu açıklığı ve fırsatı fark etmiş olan İnsha Ventures, Architech gibi iştirakler ve Ethis, Ifin gibi yabancı girişimler piyasada hâlâ varlığını sürdürmektedir. Fintek sektörüne blok zincir teknolojisi, dijital ve kripto para, bulut bilişim, yapay zeka, big data, derin öğrenme ve nesnelerin interneti gibi ileri teknolojik gelişmelerin hızlandırıcı ve destekleyici bir etkisi olmuştur (Çakar, 2023).

Son birkaç yılda dijital bankacılık lisansları ile katılım finans odaklı mo-dellerin önü açılmıştır. Girişim sermayesi yatırımlarının, katılım fintek alanında sektörel bazdaki büyümenin ana belirleyicisi olduğu söyle-nebilir. İslami finteklerin sunduğu avantajlar arasında şeffaflık, güvenin artması, sağlıklı rekabetin teşvik edilmesi, operasyonel kolaylıklar ve İslami finans alanına dinamizm kazandırılması gibi unsurlar yer almak-tadır. Bununla birlikte, sektörün karşı karşıya olduğu başlıca dezavan-tajlar ise veri güvenliğine ilişkin zorluklar, siber güvenlik riskleri, yasal düzenlemelerdeki boşluklar, altyapı eksiklikleri öne çıkmaktadır.

Grafik 40’ta Türkiye’deki finteklerin gelişimi yer almaktadır. 2024 yılı itibarıyla Türkiye’de fintek sektörü, dijitalleşmenin hız kazanması ve teknolojiye yatkın genç nüfusun etkisiyle canlı ve hızlı bir gelişim gös-

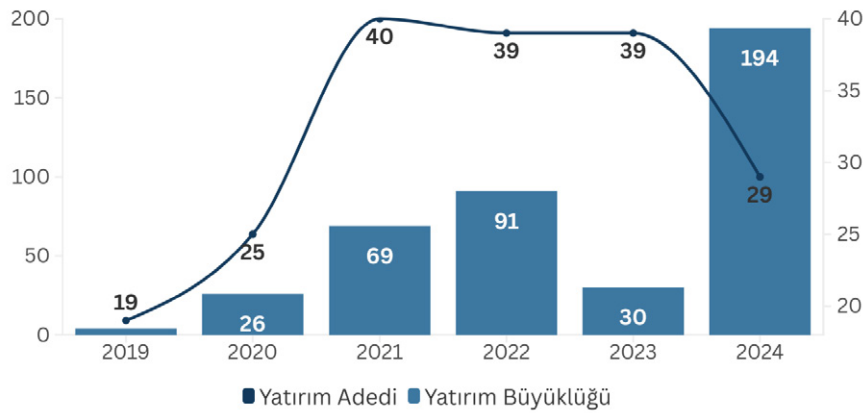
termektedir. Son yıllarda ödeme sistemleri, blokzinciri ve bankacılık teknolojileri gibi alanlarda önemli adımlar atılmışken, 2024 yılında özellikle “borsa ve yatırım” alanında dikkat çekici bir yükseliş gözlem-lenmiştir. Bu dönemde sektöre 19 yeni girişim dahil olmuş, toplam fintek sayısı 901’e ulaşmıştır. Söz konusu yeni girişimlerin 6’sı borsa ve yatırım alanında, 3’ü bankacılık teknolojilerinde, 3’ü ise finansman alanlarında faaliyet göstermektedir.

Grafik 40. Türkiye’de Toplam Fintek Sayısı (Sol Eksen) ve Yeni Kurulan Fintek Sayısı (Sağ Eksen)

Kaynak: CBFO, Türkiye Fintek Genel Görünümü

Grafik 41’de Türkiye’deki fintek yatırımlarının büyüklüğü ve adedi yer almaktadır. 2024 yılının ilk çeyreği itibarıyla Türkiye’deki fintek girişimlerine yapılan yatırımlar hem anlaşma sayısı hem de yatırım miktarı bakımından önceki yılları geride bırakmıştır. Fintek sektörüne yapılan toplam yatırım tutarı 2024 yılında, 2023 yılına kıyasla 164 milyon ABD doları artarak 194 milyon dolara ulaşmış ve şimdiye kadarki en yüksek seviyesine erişmiştir.

Grafik 41. Türkiye’de Fintek Yatırım Büyüklüğü (Sol Eksen, Milyon ABD Doları) ve Yatırım Adedi (Sağ Eksen, 2019-2024)

Kaynak: CBFO, Türkiye Fintek Genel Görünümü

Şekil 1’de, 64 İslami fintek pazarını kapsayan GIFT Endeksi’nin 2024 yılına ait ilk 20 ülke sıralaması yer almaktadır. İlk 10 ülke arasında, yalnızca Birleşik Krallık (UK) İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi olmayan bir ülke olarak öne çıkmaktadır. Suudi Arabistan, İslami Fintek sektöründe yıllardır süren büyümeyi sağlamaştırarak ilk kez GIFT Endeksi’nin zirvesine yükselmiştir. Türkiye ise 2023 yılına kıyasla sıralamasını değiştirmemiş ve 2024 yılında da 18. Sırada yer almıştır.

1. Suudi Arabistan	11. İran
2. Malezya	12. Singapur
3. Endonezya	13. Bangladeş
4. Birleşik Arap Emirlikleri	14. Ürdün
5. Birleşik Krallık	15. Hong Kong
6. Bahreyn	16. ABD
7. Kuveyt	17. İsviçre
8. Katar	18. Türkiye
9. Umman	19. Avustralya
10. Pakistan	20. Brunei

Şekil 1. İslami Fintek Endeksine (GIFT) Göre İlk 20 Ülke

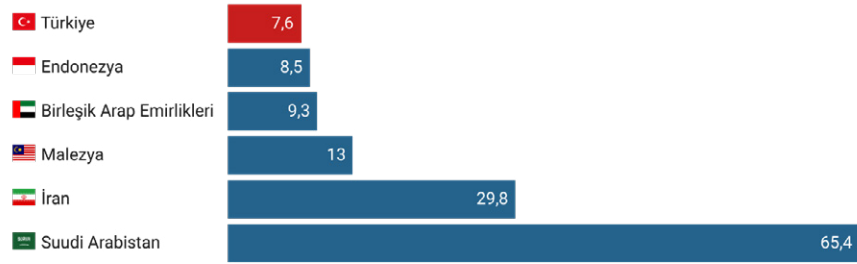
Kaynak: Global Islamic Report 2024/25

Not: Birleşik Krallık, Singapur, Hong Kong, ABD, İsviçre ve Avustralya İslam İşbirliği Teşkilatına (İİT) dahil değildir.

2023/24 yılı itibarıyla, küresel İslami fintek pazar büyüklüğünün yaklaşık 161 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. Bu tutar, işlem hacimleri ve yönetilen varlıklar göz önüne alındığında, toplam küresel fintek pazarının yaklaşık %1,4’ünü oluşturmaktadır. Grafik 42’de, İslami fintek alanında işlem hacmi ve yönetilen varlıklar açısından en büyük 6 pazar yer almaktadır. Buna göre, İİT üyesi ülkeler arasında Suudi Arabistan, İran, Malezya,

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Endonezya ve Türkiye öne çıkmaktadır. Bu ülkelerin her biri, 2023/24 döneminde tahmini olarak 7,5 milyar ABD dolarından fazla pazar büyüklüğüne sahiptir. Toplamda 2024 yılında, bu altı ülke, küresel İslami fintek pazarının yaklaşık %83'ünü oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Pazar büyüklüğü, 2023/24 döneminde 7,6 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, 2028 yılı itibarıyla 13,79 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu dönem için yıllık bileşik büyüme oranının (CAGR) %12,7 olacağı öngörülmektedir.

Grafik 42. En Büyük 6 İslami Fintek Pazarı (Milyar ABD Doları, 2023/24)

Kaynak: Global Islamic Report 2024/25

Tablo 9'da öne çıkan İslami fintek girişimleri yer almaktadır. Listenin 14. Sırasında ise Türkiye merkezli Goldframer bulunmaktadır. Goldframer, İslami sanat eserlerine ortak yatırım imkanı sunan bir platform olarak, İslami finansa uygun yatırımlar için yenilikçi bir varlık sınıfı oluşturmayı hedeflemektedir.

Tablo 9. Öne Çıkan İslami Fintekler

Ülke Merkezi	Şirket Adı	Sınıflandırma	Dikey Alan	Alt Dikey
Pakistan	Abhi	Tasarruf ve Yatırım	Mevduat ve Kredi	Kişisel Finans
Birleşik Krallık	Algebra	Tasarruf ve Yatırım	Mevduat ve Kredi	Challenger Bankacılık
Tacikistan	Alif Bank	Tasarruf ve Yatırım	Mevduat ve Kredi	Challenger Bankacılık
Singapur	Alphalytix	Tasarruf ve Yatırım	Varlık Yönetimi	Varlık Yönetimi
Birleşik Krallık	Ayan Capital	Finans	Alternatif Finans	Alternatif Finans
Birleşik Arap Emirlikleri	Beehive	Finans	Alternatif Finans	Eşler Arası (P2P)
Birleşik Krallık	CCM	Finans	Alternatif Finans	KOBİ Finansmanı
Bahreyn	CoinMena	Finans	Dijital Varlıklar	Platform ve Borsalar
Amerika Birleşik Devletleri	Defynance	Tasarruf ve Yatırım	Mevduat ve Kredi	Öğrenci Finansmanı
Pakistan	EasyPaisa	Finans	Ödemeler	Ödemeler
Malezya	Ethis	Finans	Fon Toplama	Kitle Fonlaması
Birleşik Krallık	Fasset	Finans	Dijital Varlıklar	Platform ve Borsalar
Suudi Arabistan	Funding Souq	Finans	Alternatif Finans	KOBİ Finansmanı
Türkiye	Goldframer	Finans	Fon Toplama	Kitle Fonlaması
Endonezya	Hijra	Tasarruf ve Yatırım	Mevduat ve Kredi	Challenger Bankacılık

Kaynak: Global Islamic Report 2024/25

Fintek sektöründeki küresel büyüme Türkiye’de de karşılık bulmuş, dijital ödemeler, düzenleyici gelişmeler ve açık bankacılık gibi unsurlar bu yükselişi desteklemiştir. 1980’lerden itibaren bankalar teknoloji iştirakleriyle dijital dönüşüme öncülük etmiş; 2010’lardan sonra ise kuluçka merkezleri ve hızlandırma programlarıyla girişimcilik ekosistemini desteklemişlerdir. Katılım bankaları bu sürece ilk kez 2015’te Kuveyt Türk’ün Architech iştirakiyle dahil olmuştur (Tablo 10-11).

Son beş yılda ise bankalar, girişim sermayesi fonları kurarak fintek başta olmak üzere farklı alanlara yatırım yapma eğilimlerini sürdürmüşlerdir. Bu adımlar, Türkiye’de fintek ekosisteminin gelişiminde önemli rol oynamıştır (Tablo 12).

Tablo 10. Katılım Bankalarının Teknoloji İştirakleri

Katılım Bankası	Teknoloji İştiraki	Kuruluş Yılı
Albaraka Türk	Albaraka Tech	2019
Kuveyt Türk	Architech	2015

Kaynak: Startups.watch

Tablo 11. Katılım Bankalarının Kuluçka Merkezi ve Hızlandırma Programları

Katılım Bankası	Kuluçka Merkezi ve Hızlandırma Programı
Albaraka Türk	Albaraka Garaj
Kuveyt Türk	Lonca
Vakıf Katılım	VK Boost

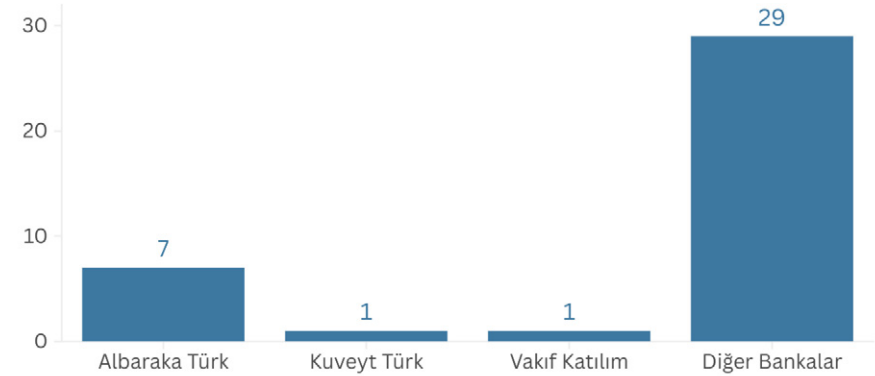
Kaynak: Startups.watch

Tablo 12. Katılım Bankalarının Kurduğu Kurumsal Girişim Sermayesi Fonu (CVC)

Katılım Bankası	Girişim Sermayesi Yatırımları
Kuveyt Türk	KT Ventures
Vakıf Katılım	Teknogirişim GSYF

Kaynak: Startups.watch

2024 yılında bankaların doğrudan veya kurumsal girişim sermayesi (CVC) aracılığıyla gerçekleştirdiği toplam fintek yatırım sayısı 34 olmuştur. Bu yatırımların 9’u katılım bankaları tarafından yapılmış olup, bu da toplam yatırımların %23,68’ini oluşturmaktadır (Grafik 43)

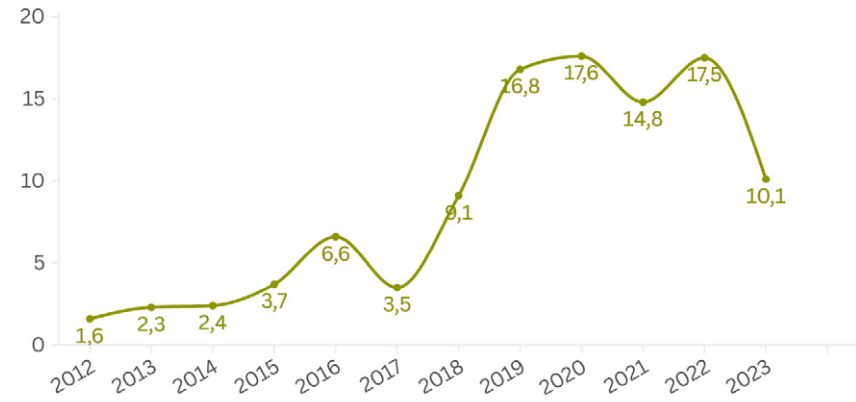
Grafik 43. 2024 Yılı Bankaların Direkt ve CVC Üzerinden Yaptıkları Fintek Yatırım Adetleri

Kaynak: Startups.watch

Kamu Finansmanındaki Uygulamalar

Grafik 44'te görüldüğü üzere, 2012'de %1,6 gibi oldukça düşük bir oranla başlayan kira sertifikası payı, kademeli bir artış göstererek 2015'te %3,7'ye kadar yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye'de faizsiz borçlanma araçlarına yönelik adımların atıldığı ve piyasanın yeni yeni oluştuğu göz önünde bulundurulabilir. Pay, 2016'da %6,6'ya kadar çıkmış ve 2017'de %3,5'e gerilemiştir. Bu dönemde küresel finansal koşullar ve yurtiçi maliyetlerin etkisiyle kira sertifikası ihraçları görece dalgalanma yaşamış olabilir. Daha sonra paylar sırasıyla 2018'de %9,1, 2019'da %16,8 ve 2020'de %17,6'ya kadar yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin iç borçlanma stratejisinde kira sertifikalarına daha fazla yer verildiği ve faizsiz borçlanma ürünlerine olan talebin arttığı bir dönemi yansıtır olabilir.

2023'e gelindiğinde ise önemli bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu gerileme, iç borçlanma ihtiyaçlarının kira sertifikalarından başka araçlarla karşılanmış olduğu ya da maliyet unsurları ile yatırımcı tercihlerinin etkisiyle açıklanabilir. 2023'teki bu düşüşü tersine çevirmek için kira sertifikalarının ihracını destekleyen düzenlemeler ve yatırımcı bilgilendirme faaliyetleri artırılabilir. Kira sertifikalarının likiditesini artırıcı adımlar atılarak, yatırımcılar nezdinde cazibesi artırılabilir. Bununla birlikte, kamu borçlanma portföyünde faizsiz finans araçlarının rolünün, ekonomik istikrar ve finansal kapsayıcılık için stratejik bir unsur olarak görülmesi gereklidir.

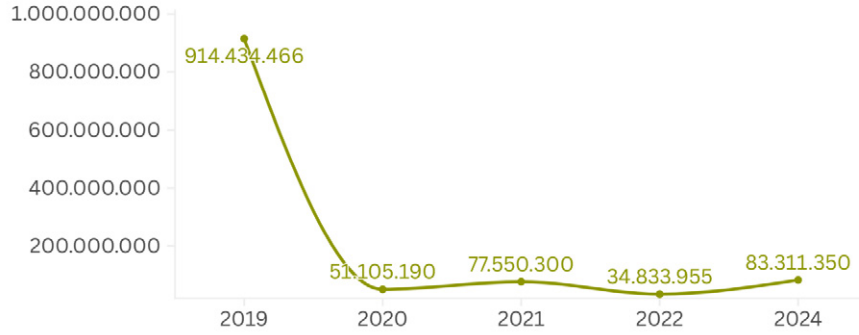

Grafik 44. Toplam İç Borçlanma İçerisindeki Yurtiçi Kira Sertifikası Payı (% 2012-2023)

Kaynak: HMB, Kamu Borç Yönetim Raporu 2024

Toplam iç borçlanma içerisinde yurtiçi kira sertifikası payı 2023 yılında %10,1 olarak gerçekleşmiştir.

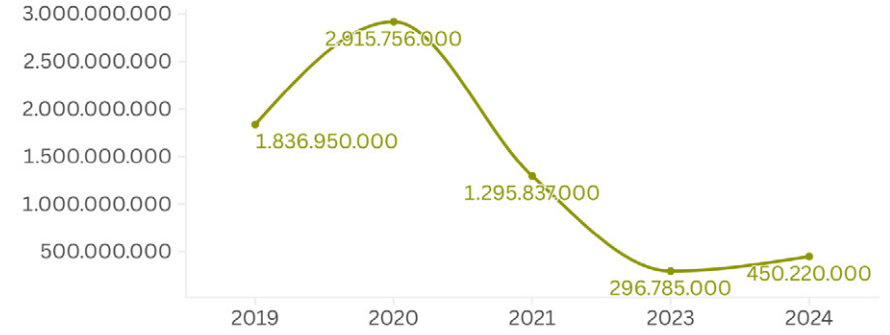
Türkiye'nin faizsiz finans araçlarını borçlanma stratejisinde kullanmaya devam etmesi ve 2024'teki toparlanma işareti, kira sertifikaları piyasasının uzun vadede potansiyelini koruduğunu göstermektedir.

Grafik 45. Toplam İhrac Edilen Altına Dayalı Kira Sertifikası Adedi (2019-2024)

Kaynak: HMB

2019 yılında altına dayalı kira sertifikası 914.434.466 adet gibi oldukça yüksek bir ihrac hacmi gerçekleşmiş ancak bir sonraki yıl ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Bu rekor seviye, altına dayalı finansal ürünlerin tanıtımı ve ilk ihracın yoğun talep gördüğü şeklinde yorumlanabilir. Büyük ihracın ardından, piyasada ilk talep dalgasının doygunluğa ulaştığı ve sonraki ihracların da görece daha düşük kaldığı görülmektedir. Bu duruma COVID-19 salgını, küresel piyasalardaki dalgalanmalar ve likidite ihtiyaçları neden olmuş olabilir. 2021-2024 yılları arasında ise ihrac hacmi dalgalı bir seyir izlemektedir (Grafik 45). Altına dayalı kira sertifikalarının sürdürülebilir bir yatırım aracı olarak benimsenmesini desteklemek için düzenli ihracın teşvik edilmesi önemlidir.

Grafik 46. Döviz Cinsi Kira Sertifikası (İhracatı Kabul Edilen Döviz Miktarı, 2019-2024)

Kaynak: HMB

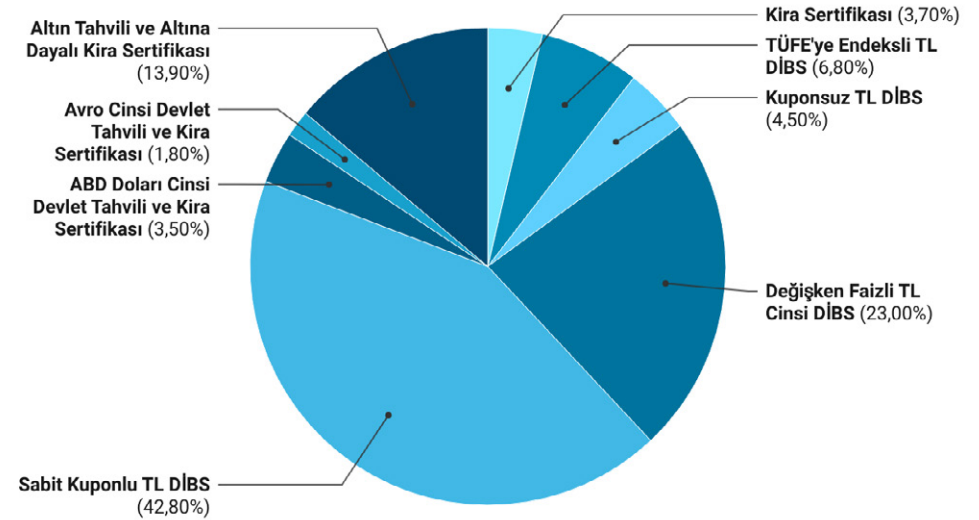
Grafik 46, faizsiz borçlanma araçlarının (sukuk/kira sertifikası) döviz cinsi portföyündeki büyüklüğünün dalgalı yapısını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu dalgalanmalar, uluslararası finansal akımlar ve küresel riskler ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'nin faizsiz finans araçlarını borçlanma stratejisinde kullanmaya devam etmesi ve 2024'teki toparlanma işareti, kira sertifikaları piyasasının uzun vadede potansiyelini koruduğunu göstermektedir. Türkiye'nin döviz cinsi borçlanmasında kira sertifikası gibi faizsiz alternatiflerin sürdürülebilir bir araç olarak güçlendirilmesi kritik önem arz eder. Yatırımcı tabanını genişletmek için uluslararası kira sertifikaları piyasalarına entegrasyon ve ürün çeşitlendirmesi geliştirilebilir. Katılım finansını destekleyen kurumsal düzenlemelerle, sadece İslami finans hassasiyetine sahip yatırımcılar değil genel yatırımcı tabanı da hedeflenecek şekilde daha kapsayıcı yaklaşımlar izlenebilir.

Tablo 13. 2024 Yılında DİBS İhraçları

Altın Tahvili	Toplam İhraç Edilen Altın Tahvili Adedi	48.451.525
Altına Dayalı Kira Sertifikası	Toplam İhraç Edilen Altına Dayalı Kira Sertifikası Adedi	83.311.350
TL Cinsi Kira Sertifikası İhraçları (Milyon TL)	İhraç Miktarı (Net)	83.272
Avro Cinsi Devlet Tahvili	İhraçta Kabul Edilen Nominal Avro Miktarı	952.063
Avro Cinsi Devlet Tahvili	İhraçta Kabul Edilen Avro Miktarı	241.850
ABD Doları Cinsi Devlet Tahvili	İhraçta Kabul Edilen ABD Doları Miktarı	2.112.100
ABD Doları Cinsi Kira Sertifikası	İhraçta Kabul Edilen ABD Doları Miktarı	208.370

Kaynak: HMB, Kamu Borç Yönetim Raporu Ocak 2025

Grafik 47, 2024 yılında iç borçlanmanın hangi finansal enstrümanlarla finanse edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin borçlanma stratejisi ve yatırımcı profili hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. En büyük paya sahip olan %42,8 ile Sabit Kuponlu TL DİBS (Devlet İç Borçlanma Senetleri)'dir. Faiz ve ödeme planı belirli olduğundan görece yatırımcılar açısından daha az belirsizlik içerir. Sabit kuponluların ardından en büyük paya sahip enstrüman ise %23 ile Değişken Faizli TL Cinsi DİBS'dir. Değişken faizli borçlanma, faiz riskini dengelemeye ve maliyet esnekliğine katkı sağlayabilir. %13,9 paya sahip olan altın tahvili ve altına dayalı kira sertifikalarının, İslami finans ilkeleriyle de uyumlu olduğundan katılım hassasiyeti olan yatırımcıların ilgisini çeaktiği söylenebilir.

Grafik 47. İç Borçlanmanın Enstrümanlara Göre Dağılımı (% , 2024)

Kaynak: HMB, Kamu Borç Yönetim Raporu Ocak 2025

Altın ve kira sertifikası gibi reel varlık dayalı ve faizsiz finans ürünlerinin ihracı daha da artırılarak yatırımcı tabanı beklentilere uyacak biçimde genişletilebilir.

Faizsiz finans ilkeleriyle uyumlu sukuk tipi ürünleri olan kira sertifikalarının payı ise %3,7'dir. Kira sertifikası ve altına dayalı kira sertifikası toplamda %17,6 büyüklüğe sahip olması, katılım finansının borçlanma portföyüne entegre edilmesi yönündeki kararlılığa işaret etmektedir. Sonuç olarak grafikte, Türkiye'nin iç borçlanma portföyünde sabit kuponlu tahviller hâkim rol oynarken, altına dayalı ve kira sertifikası gibi faizsiz finans ürünleri de giderek yaygınlaşmıştır. Bu çeşitlilik, mali sürdürülebilirlik, yatırımcı tabanının genişliği ve risk yönetimi açısından olumlu bir tablo sunduğu söylenebilir. Ancak, altın ve kira sertifikası gibi reel varlık dayalı ve faizsiz finans ürünlerinin ihracı daha da artırılarak yatırımcı tabanı beklentilere uyacak biçimde genişletilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu rapor, İslam iktisadı ve finansı alanındaki tüm kurumları, çalışmaları ve yayınları mevcut durumla itibariyle kapsamlı bir şekilde analiz ederek bu ekosistemdeki dönüşüm ve gelişimi ortaya koymaktadır. Akademik tablo, eğitim ve araştırma faaliyetleri, katılım bankacılığı, katılım sigortacılığı, dijitalleşme enstrümanları ve fintek uygulamaları, katılım sermaye piyasaları, bireysel emeklilik sistemi ve kamu finansmanındaki uygulamalar başlıkları ile öne çıkan konular derinlemesine ele alınmıştır. Bu bulgular ışığında, İslam iktisadı ve finansı alanındaki fırsatlarla beraber zorlukları değerlendirmek ve gelecek potansiyeline tahmin etmek kolaylaşacaktır.

Gerek üniversitelerin ilgili bölümlerindeki veya enstitülerindeki gerekse sivil toplum kuruluşlarındaki İslam iktisadı ve finansı faaliyetleri, alanı hem teorik zemin hem de pratik uygulamaları açısından güçlendirmektedir. Bu alanda yetişen öğrencilerin sahada da desteklenmesi ve liyakatlerine uygun biçimde istihdam edilmesi sağlanmalıdır.

Katılım bankacılığı, yine finans alanında en belirgin ilerleme kaydeden ve giderek büyüyen sektördür. Katılım bankalarının şube sayıları artmış ve dijital bankacılık hizmetleri yaygınlaşmıştır. Bununla birlikte çalışan sayılarındaki istikrarlı artış da katılım bankacılığının daha kurumsal bir yapı kazandığı şeklinde yorumlanabilir. Sektördeki toplam aktiflerdeki payı açısından elde ettiği büyüme ise stratejik planlamalardaki he-

deflerin gerisinde kaldığını göstermiştir. Sektördeki payını büyüterek varlığını sürdürebilmek için yeni faizsiz finansal ürünlerin geliştirilmesi ve daha geniş bir müşteri kitlesinin dikkatine çekmesi gerekmektedir. Son olarak katılım bankacılığında risklerin değerlendirilmesi ve uygun aksiyon alınması kabiliyetlerinin geliştirilmesi gerektiği de söylenebilir.

Katılım sigortacılığı prim üretimi ve yıllık büyüme oranları son birkaç yıldır olduğu gibi 2024 yılında da artmaya devam etmiştir. Katılım sigortacılığı prim üretimi bir önceki yıla göre %75,8 oranında artış göstermiştir. Ancak bununla birlikte toplam prim üretiminin sigortacılık sektörü içindeki payında kayda değer bir artış gözlemlenmemiştir.

Katılım sermaye piyasalarında 2024 yılının ilk yarısında ekonomik ve siyasi zeminde güven ortamının kısmen de olsa oluşması sebebiyle bir yükseliş gözlemlenirken daha sonra yaşanan politik ve toplumsal belirsizliklerin etkisi, enflasyonun tekrar yükselmesi ve borsa kazançlarına dair vergilendirmelerin yapılacağı ihtimali ile yılın üçüncü çeyreğinde yeniden düşüş gözlemlenmiştir. Yılın son çeyreğinde ise iç piyasadaki güven ortamının tekrardan iyileşmesi borsadaki hareketlerde de yeniden toparlanma ve yükselme etkisi göstermiştir.

Sermaye piyasalarının katılım finans ilkelerine uygun biçimde geliştirilmesi ve yatırımcıların dikkatini çekecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Sermaye piyasalarındaki yatırımların daha anlaşılır olması ve

geniş bir kitleye hitap edebilmesi için nitelikli finansal okuryazarlığın artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Katılım esaslı bireysel emeklilik sistemi, teorik anlamda, bireylerin gelecek yaşam refahı kaygılarını azaltacak ve finansal güvencelerini sağlayan bir emeklilik planı sunmaktadır. Ancak, pratikte uygulanması itibarıyla de ahlaki niteliğini koruyacak biçimde düzenlemelerin ve denetimlerin yapılması, devlete yük olacak gereksiz bir maliyet oluşturmaması gerekmektedir. Bu maksada binaen, katılım esaslı bireysel emeklilik planlarının yaygınlaştırılması, meşruluk denetimlerinin düzenli yapılması ve bu alanda kamu bilinç düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Dijitalleşme, İslam iktisadı ve finansı ekosisteminde sektördeki diğer bankalara (mevduat ve kamu) kıyasla finansal kapsayıcılığa katkı sağlayacak biçimde daha olumlu etki göstermiştir. Diğer bankaların aksine, şube sayılarında durağanlaşma veya azalma yaşamamış ve katılım bankaları fiziksel varlığını artırarak devam ettirmiştir.

Türkiye’de İslami finans alanındaki ilgi daha çok katılım bankacılığına ve sermaye piyasaları ile borsaya yönelik olduğundan katılım finteklere yönelik ilgi ve bilinç yeterince gelişmemiştir. Bu sebeple katılım fintek alanında dikkate değer sayıda yerli girişim bulunmamaktadır. Ancak girişim sermayesi yatırımları ile katılım fintek alanında belli oranlarda bir gelişim sağlama imkanı olabilir.

Kamu finansmanı konusunda İslam iktisadı ilkelerinin uygulanması daha adil ve sürdürülebilir bir kamu maliyesi sistemini getirecektir. Ancak bunun sağlanabilmesi için bu alandaki yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi, denetimlerin yasal düzenlemelere uygun ve periyodik gerçekleştirilmesi, kamu finansmanında şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, İslam iktisadı ve finansı, daha adil ve sürdürülebilir bir ekonomik sistem modeli sunarak mevcut sistemin çıkmazlarına karşı güçlü ve çözümçül bir alternatif oluşturmaktadır. Bu raporda sunulan bulgular ve öneriler, İslam iktisadı ve finansı ekosisteminin gelecek yıllarda nitelikli bir şekilde büyümesi ve çözümçül önerilerle gelişmesi için dikkate değer bir rehber niteliğindedir.

Öneriler

Eğitim ve araştırma faaliyetleri içerik olarak disiplinler arası biçimde zenginleştirilmeli, derinleştirilmeli ve nitelikli hale getirilmelidir.

İslam iktisadı ve finansı alanında yapılan akademik çalışmaların niteliğinin artırılması, mevcut programların güncellenmesi ve yeni dinamik programların tasarlanması kritik önemdedir. Alan için nitelikli insan kaynağı yetiştirmek, teori ile pratiği birleştirip uygun istihdam imkanlarını artırmak elzemdir.

Katılım bankacılığı, İslam iktisadı ilkelerine daha uyumlu hale getirilmeli, kamuoyu farkındalığı artırılarak sürdürülebilir büyüme sağlanmalıdır.

Dijital bankacılık hizmetlerinin geliştirilmesi müşteri erişimini ve cazibesini artıracaktır. Faizsiz finansman modelleri ve enstrümanlarının tanıtımıyla müşteri bilinçlendirilmelidir. Faizli enstrümanların İslamileştirilmesi yerine, doğrudan İslam iktisadının kaynaklarından hareketle ürünler geliştirilmelidir.

Katılım sigortacılığının büyümesi için öncelikle sigorta bilinci oluşturulmalıdır.

Şirketler, eğitim ve tanıtım kampanyaları düzenleyerek farklı toplumsal kesimlere hitap edecek alternatif ürünler sunmalı ve sistemde hiçbir tarafın mağdur olmaması sağlanmalıdır.

Katılım esaslı sermaye piyasalarının büyümesi için faaliyetlerin İslam iktisadı ilkelerine uygun yürütülmesi gerekmektedir.

Faizli enstrümanlarla benzer algılar müşteri kaybına yol açabilir. Yatırımcı bilinci ve İslami farkındalık artırılmalı, finansal okuryazarlık yaygınlaştırılmalıdır. Belirsizlik içermeyen katılım endeksleri ve yatırım fonları oluşturulup tanıtılmalı, yatırımcılar için cazip hale getirilmelidir. Ayrıca, İslami yatırım araçlarının çeşitlendirilmesi ve önerilmesi desteklenmelidir.

Katılım esaslı bireysel emeklilik planları yaygınlaştırılmalı ve konuya dair bilinç artırılmalıdır.

Sistemin işleyişi, planların avantajları ve tanıtımına yönelik kampanyalar düzenlenmeli, etik ve adil bir sosyal güvenlik modeli olarak teşvik edilmelidir.

Katılım fintek uygulamalarında dijitalleşmenin teşvik edilmesi ve yenilikçi finansal çözümlerin geliştirilmesi kritik bir öneme sahiptir.

Özellikle Türkiye’de katılım finteklere yönelik girişimler desteklenmeli, bu alanda girişim sermayesi yatırımları artırılmalı ve fintek ekosistemi İslami finans sektörü içinde daha belirgin hale getirilmelidir.

Kamu finansmanında İslam iktisadı ilkelerinin daha hassas ve içkin bir şekilde uygulanması, daha adil ve sürdürülebilir bir kamu maliyesi sistemi için elzemdir.

Kamu kurumları, üniversiteler ve STK’lar tarafından düzenlenecek tüm eğitim, araştırma ve çalışma faaliyetleri ile tanıtım kampanyaları kritik önemdedir. Söz konusu kurumların işbirliği içinde hareket etmesi ve ortak bir dil geliştirmesi bu bilinçlendirme faaliyetine olumlu katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- A1 Capital. (2025). Katılım endeksi hisseleri 2024 getirileri. <https://a1capital.com.tr/katilim-endeksi-hisseleri-2024-getirileri/> adresinden erişildi.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). (2025). Aylık bankacılık sektörü verileri (gelişmiş gösterim). <https://www.bddk.org.tr/BultenAylik/tr/Home/Gelismis> adresinden erişildi.
- Borsa İstanbul. (2025, 20 Şubat). BIST pay endeksleri. <https://www.borsaistanbul.com/tr/endeks/1/bist-pay-endeksleri> adresinden erişildi.
- Borsa İstanbul. (2025, 20 Şubat). Katılım finans. <https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/10350/katilim-finans> adresinden erişildi.
- Çakar, R. (2023). Fintek kavramı ve İslami finans kurumlarında kullanılan güncel fintek uygulamaları. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 6(Özel Sayı), 18-37. <https://doi.org/10.52637/kiid.1323142>
- Dede, K. (2020). Bireysel emeklilik sistemi (BES) ve faizsiz BES'in analizi. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD)*, 6(1), 25-54.
- IIFM. (2024, Ağustos). *Sukuk report* (13. baskı). <https://iifm.net/sukuk-reports> adresinden erişildi.
- Investing.com. (2025). Endeks verileri. <https://tr.investing.com/> adresinden erişildi.
- Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP). (2025). Şirket bilgileri. <https://www.kap.org.tr/tr> adresinden erişildi.
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB). (2025). Banka, çalışan ve şube sayıları. <https://www.tbb.org.tr/sites/default/files/raporlar/54314/tablolalar/banka-calisan-ve-su-be-sayilari-aralik-2024.pdf> adresinden erişildi.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB). (2025). Veri peteği istatistikleri. <https://veripetegi.tkbb.org.tr/> adresinden erişildi.

Yazarlar

Melih Turan, Editör

Lisans eğitimini finansal teknoloji dalında Bilkent Üniversitesi Muhasebe Bilgi Sistemleri bölümünde tamamladı. Bir yıl Fransa Burgundy İşletme Okulunda eğitim gördü. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Ortadoğu Ekonomi Politikası alanında yaptı. Albaraka Türk'te İş Geliştirme ve İnovasyon, Albaraka Garaj gibi alanlarda çalıştıktan sonra Almanya'da Insha dijital bankacılık projesinde yer aldı. Kuveyt Türk'ün teknoloji iştiraki olan Architech'te ürün yöneticisi olarak çalıştı. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisinde Finansal Teknolojiler Müdürü olarak Türkiye'nin ilk "Milli Fintek Stratejisi" ve "Türkiye Fintek Rehberi" gibi önemli projeleri yönetti. Macellan'da hali hazırda Macellan girişim stüdyosu bünyesinde kurulan Goldframer sanat yatırımı platformunun kurucu ortağı ve genel müdürüdür.

Esma Vatandaş, Araştırmacı

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden ve İLEM Eğitim Programı'ndan 2015 yılında mezun oldu. 2015-2025 yılları arasında İLEM'de Eğitim koordinatör yardımcısı, İslam Düşünce Atlası Projesinde teknik ekip, İKAM'da stajyer asistan ve MARUF Vakfı'nda araştırmacı olarak çeşitli görevlerde bulundu. İLKE Analiz'de ve İslamiktisadi.net'te güncel meselelerde yazılar ile Suriyeli göçmenler, kamu israfı, meslek ahlakı, İslami bankacılık konularında makaleler ve Umman'ın politik ekonomisi, siber güvenlik, ekonomik şeffaflık konularında uluslararası yayında kitap bölümleri kaleme aldı. Evli ve 1 çocuk annesi olan Esma Vatandaş, halen Maruf Vakfında İslam Ekonomisi Okumaları dersi vermekte ve Maruf İktisat Dergisi alan editörlüğü ile İLEM Yönetim Kurulu üyeliğini yürütmektedir. 2021 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi İslam İktisadi ve Finansı alanında doktora yapmaktadır.

Beyza Güneş, Araştırma Stajyeri

İstanbul Bilgi Üniversitesi Bankacılık ve Finans (İngilizce) bölümünden Temmuz 2023'te, aynı üniversitenin Hukuk Fakültesi çift anadal programından ise Temmuz 2025'te mezun olmuştur. Ağustos 2025'e kadar İKAM'da araştırma stajyeri olarak görev yapmıştır.

ALAN İZLEME RAPORLARI

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

📍 Aziz Mahmut Hüdayi Mh. Türbe Kapısı Sk. No:13 Üsküdar / İst.
🌐 ilke.org.tr 📞 +90 216 532 63 70 📧 bilgi@ilke.org.tr 🌐 📺 📱 ilkevakfi